

DIRVA

THE FIELD

Nr. 57

Liepos-July 27, 1959

Cleveland, Ohio

JAU UŽTVINDĖ KAUNO ELEKTRINĖS DAUBA

Mokslo premija paskirta prof. T. Ivanauskui, o literatūros A. Bieliauskui.

Liepos 16 d. Petrašiūnuose, prie hidroelektrinės stoties, buvo surengtos iškilmės - Nemuno vandens nukreipimas dirbtine vage ir pagrindinių įtvarų daubos užtvindymas. Po Sniečkaus, Paleckio ir kt. prakalbų, buvo pradėtas pertvenkimas. Liepos 20 d. jau pranešta, kad Nemunas teka nauja vaga. Dabar bus supilama užtvanka kairiajame Nemuno krante ir vanduo palaipsniui ims užpildyti rezervuarą, vadinamąjį "Kauno jūrą".

Rezervuaro dugnas jau išvalytas, Rumšiškinių miestelis ir keltas šimtų kitų sodybų jau perkelta į aukštesnes vietas. Skaičiuojama, kad maždaug po šimto dienų (t.y., spalio gale) galės būti paleista hidroelektrinės pirmoji turbina.

PROF. TADUI IVANAUSKUI
TEKO MOKSLO PREMIJA

Respublikinių premijų serijoje (skiria vilniškė, ne maskvinė valdžia), didžioji (25,000 rublių) premija už mokslo darbus paskirta profesoriui Tadiui Ivanaus-

kui už jo trijų tomų veikalą "Lietuvos paukščiai".

Kita tokios paties dydžio premija paskirta geografo ir gamtininkų kolektyvui - autoriams, parašiusiems "Tarybų Lietuvos Fizinės Geografijos" I tomą.

Dvi premijos po 15,000 rublių teko Minkevičiui ir prof. Šivickui.

Literatūros didžioji premija (irgi 25,000 rb.) teko A. Bieliauskui už romaną "Rožės žydė raudonai". Tokio paties dydžio premija teko aktoriumi Kuraskui už Juliaus Janonio vaidmens atlikimą biografiniame filme. Antrąsias (po 15,000 rb.) premijas gavo Kubilinskas (už eilėraščių vaikams) ir filmų režisoriaus - operatoriaus Vyto Starošas su padėjėju (už kronikinį filmą "Jie kauniečiai"). Visi premijuotieji kultūriniai darbai atrinkti kaip tik tie, kuriuose ryškiausias politinis atspalvis. Skatinami tie kūrėjai, kurie geriausiai prisitaiko prie LKP X suvažiavime pareiktų reikalavimų.

NELENGVA VILNIUJ PIENO GAUTI

-- Deja, atsigerti iš ryto skumbančiam į darbą vilniečiui pieno su šviežia bulkute, stiklinę kefiro - ne toks jau paprastas dalykas.

Taip dienos temų skyriuje rašo vilniškė "Tiesa", liepos 16 d. Ir rašo, kad pieno kombinatas esąs pajėgus aprūpinti Vilnių pienu: esąs kaipurionomis dienomis kiekvienam miesto gyventojui išvežama beveik po litrą...

Po kokią litrą dalį kombinatas išvežioja kitomis (ne "kaikuriomis") dienomis, pasilieka neišaiškinta.

KOMERCIJOS IR POLITIKOS
RUNGTYNES

Du rusai, G. Kanevičius ir O. Chanejovas, parašė sceninį veikalą, pavadintą "Protu ir Širdim" -- apie čekistų Dzeržinskį. Kadangi Dzeržinskį partija ypač stengiasi pripildyti Vilniaus (ir net Kauno) miestui, tai veikalas buvo parodytas Vilniaus rusų teatre. Režisavo režisoriaus iš Minsko. Autoriai įsigeidė, kad jų veikalas būtų ir išspausdintas. Grožinė literatūros leidykla sutiko įtraukti veikalą į planą 1960 metams, bet leidyklos nutarimui griežtai pasipriešino knygų prekybos valdyba ir atsisakė priimti tą leidinį platinti. Sumetimai -- komerciniai. Atseit, numato, kad tokią knygą (apie čekistą Dzeržinskį) bus sunku paroduoti.

Dabar autoriai viešai šaukiasi partijos užtarimo. Tiesos redakcija, žinoma, juos užtaria ir stebisi, kaip galima neišleisti knygos "tokia svarbia tema".

KAS STIPRESNIS -- RYTAI AR VAKARAI?

NUO TO PRIKLAUSO KARO GRĖSMĖ

Prie smulkių kasdieninių rūpesčių eiliniam žmogui dar prisideda ir didieji, kaip karo baimė, bedarbė ir šeimos ateitis. Svarstant karo grėsmę, dažnai statomas klausimas, kas yra stipresnis - Ryta! ar Vakara!?

Prancūzų gen. Billotte, dabar atsargoje, kuris karo metu buvo gen. de Gaulle kariniu atstovu Maskvoje, o vėliau kariniu ekspertu prie Jungtinių Tautų, savo karine patirtimi yra vienas iš tų, kurie gali teisingiau įvertinti Rytų ir Vakarų stiprumą.

Praeitime amžiuje, sako gen. Billotte, šautuvų ir patrankų ga-

Moralinio Apsiginklavimo Vyriausios Strategijos konferencija ir Pavergtųjų Tautų savaitė Mackinac saloje

Liepos 17 - 19 d. Mackinac saloje, Mich., įvyko Moralinio Apsiginklavimo Vyriausios Strategijos Konferencija. Pavergtąsias Europos Tautas joje atstovavo Dr. A. Trimakas, R. Bossy ir T. Mihaelescu. Konferencijoje dalyvavo 1100 atstovų iš 41 krašto. Jų tarpe Irano ir Pakistano ambasadoriai ir eilė kitų diplomatų iš Washingtono.

Konferencija svarstė komunistų destruktivinę veiklą JAV ir kituose kraštuose, ypatingai Azijoje ir Afrikoje, o taip pat priemones komunizmo kenksmingai ekspansijai užkirsti kelią. Konferencijos vadovybei ir dr. Frank Buchman, kuris yra Moralinio Apsiginklavimo judėjimo steigėjas, pritarant ir remiant, ta proga buvo suorganizuotas Pavergtųjų Tautų Savaitės minėjimas. Minėjimo ceremonijose dalyvavo per 1000 konferencijos dalyvių ir didžiulis choras, per iškilmingą Pavergtųjų Tautų vėliavų pakėlimą sugiedojo atitinkamas giesmes. Minėjime kalbas pasakė Dr. A. Trimakas, Bossy ir kiti. Minėjimas buvo fotografuojamas, transliuojamas ir filmuojamas televizijos ir spaudos reikalams.

New Yorke atžymėjo pavergtųjų valstybių savaitę

Liepos 20 d. prie Pavergtųjų Europos Valstybių Seimo patalpų, priešais Jungtinių Tautų rūmus, New Yorke susirinko PEV Seimo Centro ir Rytų Europos Kilmės Amerikiečių sambūrio ir Pavergtųjų Valstybių Bičiulių Amerikiečių draugijos atstovai. JAV senatorius J. K. Javits, New Yorko gubernatoriaus atstovas W. Rand, jr., New Yorko burmistro atstovas J. O'Brien, New Yorko kardinolo Spelmano atstovas msgr. V.R. Raith ir nemažas būrys kitų svečių. Grojant PEV Seimo narių - valstybių himnus, jų vėliavos pakilo

iki pusės stiebų. Po to nuo PEV Seimo patalpų frontinės sienos buvo nuimta uždanga ir toje sienoje pasirodė didžiulis plakatas. Jo viršuje žodžiai: Captive Nations Week, July 19 - 26, 1959, Žemiau - Europos žemėlapis, kuriame pavaizduoti sovietų agresijos tarptautiniai nusikaltimai ir grėsmė laisviesiems Vakarams. Apačioje įrašas: Europe Cannot Live Half Free and Half Slave (Europa negali gyventi pusiau laisva, pusiau vergijoje).

PEV Seimo pirmininkas S. Korbonski pasveikino apeigų dalyvius ir padėkojo JAV Prezidentui ir kongresui už jų paratąjį įnašą sovietų pavergtųjų valstybių reikalui. Pavergtųjų Valstybių Savaitės paskelbimas, pasakė Korbonski, yra vėl vienas apčiuopiamas įrodymas, kad JAV nesavanaudiškai stengiasi siekti pasaulio taikos.

Senatorius Javits savo žodyje, be kita ko, pažymėjo, kad kol pusė Europos kontinento yra Maskvos paungta, taikos Europoje nebus. Ir nors Vakarų valstybių politikos tiksluose nesąnmatyta esamą Rytų Europoje padėtį keisti jėga, bet Vakarai turėtų remti visomis taikiomis priemonėmis apsisprendimo teisės praktišką taikymą Rytų Europos

tautomis. Šiokios Vakarų pastangos esąs aiškiausias rodiklis jų pasisekimo kovoje dėl laisvės. Pavergtųjų valstybių išsilaisvinimui didžiausia atrama esąs NATO. Prisiminęs dabartinius Ženėvos pasitarimus, Senatorius Javits pabrėžė, kad sutikimas su Rusijos viešpatavimu Centro ir Rytų Europoje sudarytų didžiausią grėsmę laisvajai Europai. Ženevoje šioks pavojus dažnai pakimbas viršum derybininkų stalo, nes rusai nuolat visokiais būdais ir visokiomis priemonėmis spaudžia JAV, Britainiją, Prancūziją, V. Vokietiją, kad atsisakytų savo užimtos pozicijos gyvybinių elementų.

Po senatoriaus J. K. Javits žodžio buvo paskaityti New Yorko gubernatoriaus N. A. Rockefellerio ir New Yorko burmistro R. F. Wagnerio sveikinimai. Po jų žodį tarė Centro ir Rytų Europos Kilmės Amerikiečių sambūrio pirmininkas msgr. J. Balkūnas, o Pavergtųjų Valstybių Bičiulių Amerikiečių draugijos pirm. Christopher Emmet paskelbė manifestą, Pavergtųjų Valstybių Savaitės proga išleista Pavergtųjų Valstybių Bičiulių Amerikiečių, Centro ir Rytų Europos Kilmės Amerikiečių ir PEV Seimo.

(Nukelta į 2 ps.)

Chruščiovas lenkų ūkininkams patarė neskubėti su kolchozais

Chruščiovas, lankydamasis Lenkijoje, tarp begalės kalbų, kuriose buvo puolami vakariečiai padarė vieną įdomų prisipažinimą lenkų ūkininkams. Kaip žinoma, Lenkijoje ūkiai didžiulio liko nenusavinti, kolchozai neturėjo pasisekimo, ir Gomulka atsisakė nuo kolektyvizacijos.

- Jūs buvote teisūs, - pasakė Chruščiovas lenkų ūkininkams, - nevykdydami kolektyvizacijos jėga. Nereikia, kad jūs darytumėte tas pačias klaidas, kurias mes kadaise padarėme...

Kalbėdamas Stettine, jis laimėjo lenkų palankumą, išskeldamas jų istorinius žygius ir pareikšdamas, kad Žalgirio mūšy 1410 metais Jogailos riteriai pirmą kartą sutraiskė vokiečių "Drang nach Osten". Iki šio laiko sovietų istorikai, šį mūšį aprašydami, tvirtino, kad rusų kariuomenė, atvykusi iš Smolensko ir Vitebsko, sumušė vokiečius. Dabar Chruščiovas pataisė, kad tai buvo "visų slavų bendra pergalė prieš vokiečius" ir pridėjo, kad lenkai "labiau už kitus pasižymėjo mūšyje".

Po šitokio pareiškimo minia pradėjo Chruščiovui giedoti "Gyvuok šimtą metų!", kas iki šiam laikui buvo rezervuota tik Gomulkai.

Pats Chruščiovas irgi stipriai plojo Gomulkai, kai šis Rzeszowe

pasakė: "Net mūsų prieštai ne-drįsta tvirtinti, kad mes esame priklausomi nuo Sovietų Sąjungos, ir kad Maskva mums diktuoja savo valią. Mes esame pas save šeimininkai ir patys esame atsakingi už visa tai, kas daroma šiame krašte, bet mes esame Sovietų Sąjungos draugai ir solidarūs jos politikai".

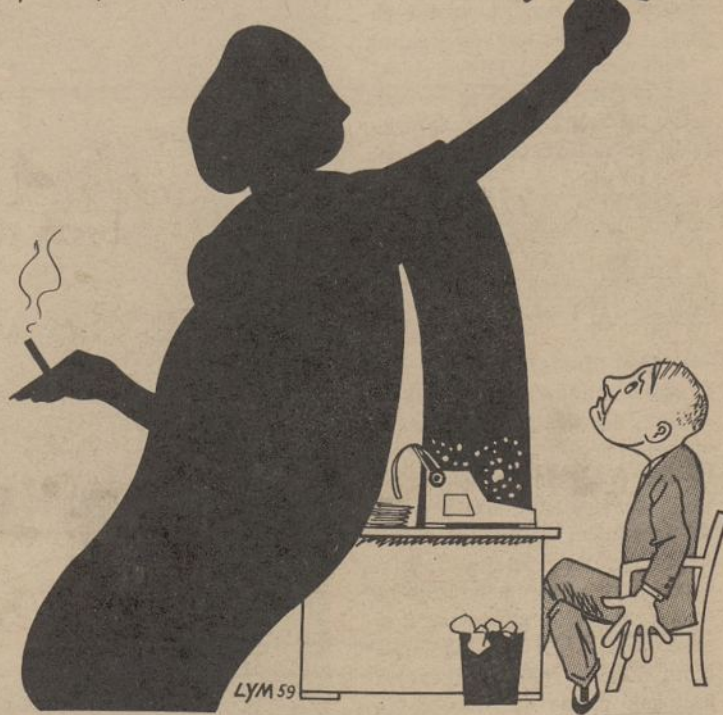
● VICEPREZ. Nixonui nuskri-dus į Maskvą atidaryti Amerikos Tautinės parodos, Chruščiovas nepasitiko jo, kaip protokolas reikalautų, o nuskubėjo į lenkų-rusų draugystės šventę Lenino sporto tūmuose. Ten jis pasakė kalbą, kurioje smarkiai puolė JAV vyriausybės paskelbtąją Pavergtųjų Tautų Savaitę. Toje kalboje jis ironiškai paminėjo, kad Nixonas atvykęs pasižiūrėti pavergtųjų tautų. Nixoną aerodrome pasitiko Kozlovas.

● FEDERALINE ryšių komisija įsakė telefonų bendrovėms numušti tarpmiestinių pasikalbėjimų kainas. Bell bendrovė pažadėjo revizuoti savo tarifus nuo rugsėjo 15 d., bet kainų sumažinimai liesią tik pasikalbėjimus didesniuose, kaip 300 mylių atstumuose.

Taip šauniai atrodė suvažiavusios iš visos Amerikos akademikės skautės Hudson Springs, Ohio, V. Bacevičiaus nuotrauka

Juozai, nebesiūsk Vienybės Bačiumi...
Juozai, važiuok į Chicago, ptingus rinkti... Juo-
zai, ai pradėsiu pulk. kitą veikęją... Juozai, ra-
šyk taip, kaip įsakau, kitaip bus blog...

Įsakymai iš viršaus, arba kada redaktorius sėdi didelėj namų nevalioj...

Published semi-weekly by American Lithuanian Press & Radio Ass'n. VILTIS, Inc. (Non-profit), 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.

Telephone: Henderson 1-6344. Issued in Cleveland every Monday and Thursday.

Editor-in-Chief: Balys Gaidžiūnas. Second Class Mail Privileges Authorized at Cleveland, Ohio.

Subscription per year in advance: \$8.00. Established in 1915.

Single copy — 10 cents.

Dukart savaitinis, leidžiamas VILTIES, Amerikos Lietuvių Spaudos ir Radio D-jos (Inkorp. ne pelnui), 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.

Telefonas: Henderson 1-6344. Išėina Clevelande pirmadieniais ir ketvirtadieniais. Vyr. redaktorius: Balys Gaidžiūnas.

Antros klasės siuntos privilegija suteikta Clevelande, Ohio.

Prenumerata metams, iš anksto mokant \$8.00. Įsteigtas 1915 metais. Atsk. Nr. kaina 10 centų.

Redaktoriai: Vyt. Gedgaudas ir J. P. Palukaitis.

REDAKCIJINĖ KOLEGIJA:

P. Bastys (Toronto), E. Čekienė (Woodhaven), R. Mieželis (Chicago), J. Paplėnas (Chicago), V. Rastenis (Brooklyn) ir St. Santvaras (So. Boston).

Gaila tokių redaktorių ir tokių bendradarbių

Neseniai teko sutikti ALTS-gos pirm. inž. Eugenijų Bartkų ir pasidalinti organizacinio bei visuomeninio darbo išpildžiais. Ta proga jį paklausiau:

- Kokiomis nuotakomis ALTS-gos centro valdyba pradeda naują kadenciją?

- Nuotakos mūmuse dar tebėra tos pačios, kurias parsivežėm iš Detroito Seimo. O ten, visų suvažiavimo dalyvių jos buvo gyvos ir darbingos. Centro valdyba, ruošdama programą, abejojo, ar pavyks per dvi dienas tiek daug atlikti. Esam patenkinti, jog tai pasisekė ir dėkingi visiems seimo dalyviams, kad jie suvažiavo savo pranešimus, pasiūlymus ir klausimus iš anksto apsvaistę, gerai pasiruošę. Kalbėse nebuvo laiko gaidžiūnų tuščiažodžiavimų ir kartojimų.

Mūsų tikslas buvo suvažiavime išskirti ne tik pasiektus laimėjimus ir su visais pasidžiaugti nuveiktais darbais, bet ir išskirti visus darbo trūkumus, sukoncentruoti dėmesį į neišspręstus klausimus, siekiant užtikrintolesnį žengimą į priekį.

- Kokia Jūsų nuomonė dėl prieštaringų, jog išeivijos lietuvių tarpe partijų pagrindais sukurtos organizacijos nėra naudingos lietuvių išlaikymui ir Lietuvos laisvinimui?

- Esu įsitikinęs, kad visos lietuvių partijos, profesinės, religinės ar kitokios organizacijos, jeigu jos netarnauja Lietuvos pavergėjui, yra naudingos lietuvių išlaikymui ir Lietuvos laisvinimui.

Kai Lietuvos okupantas nuolat savo spaudos skundžiasi, jog mūsų tėvynę didelė dalis inteligentijos dar svyruojanti, stovinti kryžkelėje, nepajėgianti apsispręsti, ar eiti kartu su liaudimi ar likti nuosalyje (o mes gerai žinome, kad tas jį abejingumas yra rizikuojamas gyvybe ar tremtimi), tai mums čia, laisvė gyvenantiems, neturėtų būti jokios abejonės, kad reikia jungtis į lietuviškas organizacijas, nes beveik visos jos, nežinodamos, turi savyje vieną bendrą politinį padarą - Lietuvos laisvės siekimą.

Kiekviena jų šį laisvės idealą savo nariuose skiepija ir ugdo, o tuo pačiu netiesiogiai dalyvauja ir lietuviškos politikos darbe.

- Daugelis mūsų kultūrininkų kaltina politinius vadovus, kad šie jiems trukdo užmegsti kultūrinį bendradarbiavimą su kraštu. Kaip Jūs į tai žiūrinte?

- Man rodos, kad tokio bendradarbiavimo gali siekti tik tie, kurie nepažįsta komunistinio okupanto kėslių, kurių didžiausias tikslas yra, tokiu bendradarbiavimu prisidengus, visiškai sunaikinti mūsų išeiviją.

Juk Trečiasis Internacionalas, vad. kominternu, veikė ir tebeveikia Maskvos nurodymais visose valstybėse. Steigia komunistų skyrius, renka Maskvai reikalingas žinias ir seka pavienius asmenis. Jų laimės valandai išmušus, tais duomenimis pasinaudodami, jie vykdo masi-

nus areštus ir tariamus teismus, suimtiesiems prieš akis paklodami visą prieškomunistinę jų veiklą. Taigi ir šis siūlomas bendradarbiavimas greičiausiai yra to paties kominternio lietuvių išeiviją siekianti letena.

Gaila, kad mūsų tarpe tokio bendradarbiavimo šalininkų atsiranda. Be žurnalisto Šalčiaus, kuriam tai nelabai sekasi, "kultūrinis mainas" užmezgė Naujienos ir Vienių. Nesistebiu, kad tai daro Naujienos, tos rūšies bendradarbiavime turinčios daug praktikos iš senų laikų, bet keista, kad jų redaktorių būdamas Amerikos Lietuvių Tarybos sekretorius, sugraba iš karto dviem "ponam" tarnauti. Tik tokių gabumų žmonėms toks kultūrinis mainų biznis ir tinka.

Šiuo atveju visai pritariu Draugo 1959. 7. 2. nr.-ypasiskiusiam prel. M. Krupavičiui, kad už tokią koezistenciją, kurią turėjo atlikti pati Maskva, nusipelnusi, mažiausiai, bus apdovanoti Chruščiovo 1-jo laipsnio orde- nu.

- Kokį Jums įspūdį padarė minėtuose laikraščiuose pradėtas "kultūrinis bendradarbiavimas su kraštu", paskelbiant kalėjime rašytus V. Rastenio tar- dyimų parodymus?

- Pajutau užuojautą tų laikraščių redaktoriams ir bendradarbiams, kurie taip seniai savo spaudos kovoja už Lietuvos išlaisvinimą o dabar, kažkokių asmeninių sąskaitų vedami, staiga ėmė šokti pagal Maskvos muziką.

Man, gerai pažįstančiam komunistų veidą, V. Rastenio parodymai nieko nesako. Lietuvos okupantas, užimdamas Lietuvą, kartu atsivežė ne tik "parodymus" apie Lietuvos aktyvą, bet ir kiekvieno žymesnio veikėjo "kaltės" įrodinimą medžiagą. Betkokie pasiaiškinimai, proto-

Prie ežerėlio rymojau... Clevelandietės Nijolė Garlaitė ir Meilė Juškenaitė.

V. Bacevičiaus nuotrauka

PAVERGTŲJŲ VALSTYBIŲ SAVAITĖ

(Atkelta iš 1 psl.)

Manifestas sveikina Pavergtųjų Valstybių Savaitės paskelbimą kaip istorinės reikšmės žingsnį ir dėkoja JAV Prezidentui ir JAV Kongresui už šio žingsnio iniciatyvą. Apgailėstas Vakarų neryžtumą pavergtųjų valstybių klausimą nuolat kelti tarptautinėse diskusijose ir perveikų sutikimą su Kremliu arogantišku atsakymu pavergtųjų bylą svarstyti, manifestas daro tokius siūlymus:

(1) kad 1958. I. 13 prezidento Eisenhowerio laiške Sov. Sąjungos min. pirmininkui Bulganinui pareikštas nusistatymas būtų priimtas pagrindu Vakarų planui europinėms problemoms spręsti, įimant į tą planą laisvus rinkimus pavergtose valstybėse, Vokietijos apjungimą, nusiginklavimo ir nepuolimo sutartis;

(2) kad toks planas Vakarų diplomatinėms ateities žygiams taptų kertine atrama ir kad Vakarai jų laikytųsi visuose diplomatinuose pasitarimuose su sovietais;

(3) kad pavergtųjų valstybių klausimas būtų keliamas kiekvienoje Jungtinių Tautų pilnatos sesijoje.

Liepos 19 šv. Patriko Katedroje, gausiai dalyvaujant pav. valstybių atstovams, kardinolas Spellmanas celebravo iškilmingą mišias Pavergtųjų Valstybių Savaitės proga, ir vysk. Griffith pasakė pritaikytą pamokslą. Atitinkamos pamaldos yra įvykusios ir visų tikybų maldos namuose po visą Ameriką.

Labai jautrų sveikinimą Pavergtųjų Valstybių Savaitės paskelbimo proga PEV Seimui atsiuntė JAV Senatorius K.B. Keating, vienas uoliausių šios savaitės idėjos rėmėjų. Savo laiške PEV Seimui Senatorius Keating, be kita ko, rašo:

- Mūsų, kurie turime laimę gyventi laisvame pasaulyje, yra šventa pareiga atiduoti specialią duklę tiems didiems patriotams, kurie tebetęsia pasipriešinimą komunistams anapus geležinės uždangos. Jų pasižymėjimas laisve ir nepriklausomybe nuolat ir nuolat turi būti primenamas laisvajam pasauliui, kuris, savo ruožtu, turi juos užtikrinti, kad jie nėra pamiršti. Žmogus yra gimęs būti laisvas ir vaikščioti stačiomis veidu į laisvės saulę. Kol narsiosios tautos ir drąsiosios valstybės tebėra po komunistinės tironijos batų, tol joks tikras laisvės ir demokratijos šauklys negalės nurimti.

Kor.

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti

Patikslinimas dėl reakcinių rašytojų

Peržiūrėjęs savo kroniką Dirvos Nr. 54 - "Kas yra reakcinis rašytojas", - radau vieną vietą, kuri skaitytojams gali sukelti abejonių. Ten išminėjau keliolika lietuvių rašytojų, pastebėdamas, kad pagal K. Korsako definiciją jie nebuvo reakciniai rašytojai, "nebuvo nei dvarininkai, nei feodalai, nei kapitalistai"... Stengdamasis pateikti ko trumpesnę lietuvių rašytojų apžvalgą, praleidau kaikiurias smulkmenas ir išimtis,

O išimtis liečia mano paminėtas moteris rašytojas. Žemaitė buvo bajoriškos kilmės, taigi, pagal bolševikinį žodyną, kilusi iš "feodalų" luomo. Bet taip nusigyvenus, sumužikėjusi ir į amžiaus galą sukairėjusi, kad šiandienas retas ją beprisimintų buvus bajoriškos kilmės... O Lazdynų Pelėda ir jos sesuo Las-tauskienė, Šatrijos Ragana (M. Pečkauskaitė) ir Bitė (G. Petkevičaitė) buvo - dvarininkaitės... Tik abi Pelėdos ir Ragana, matyt, taip nemokėjo "išnaudoti baudišiauninkų ir valstiečių", daugiau grynė ne bajorų, o liaudies reikalus, pačios gyveno nepasiturinčiai ir net skurdžiai, jokio turto nemokėjo susidėti, jog jų senatvė palengvinti ir nors kiek atsidėkoti už jų nuopelnus tautos reikalams nepriklausomos Lietuvos valstybė buvo joms paskyrus kuklias pensijas.

Ne tik bajoriškos kilmės, bet ir tikra to žodžio prasme dvarininkė buvo Bitė - Petkevičaitė, paveldėjusi savo tėvo dvarelį Pužniškyje, mano giminės kaimyniniame Smilgių valsčiuje. Likiimo ironija čia ta, kad šioji tikra dvarininkaitė visada laisvą laiką pažangiąja moterimi, revoliucininke ir socialiste, ištikima liaudies reikalų gynėja. Kaip tokia, ji buvo išrinkta į Steigiamąjį Seimą Lietuvos Socialistų Liaudininkų Partijos sąrašu ir, kaip žinoma, tuo metu būdamas vyriausia iš atstovų savo amžiumi - atidarė pirmąjį Steig-Seimo posėdį.

Taigi, net ir anos Lietuvos dvarininkaitės stėjo už liaudies reikalus, kovoję prieš darbo žmonių išnaudotojus, gynė mūsų tautą nuo rusiškos priepaudo, ugdė pažangiosios Lietuvos kultūrą. Ir tai jos pradėjo daryti dar anksčiau, kai dabartiniai rusiškos bolševikinės reakcijos ir išnaudotojiškos santvarkos liaupsintojai, mūsų šalies okupantų feodalų parazitai dar nebuvo gimę. Tokie, kaip Korsakas, Tilvytis, Cvirkas, Venclova, Neris, Mieželaitis ar Sluckis...

Ir tai daugiau, nei medžiaga satyrai. Dvarininkė, feodalų ir kapitalistų klasės atstovė, kaip socialistė, atidarė nuo ilgos rusų okupacijos išlaisvintos nepriklausomos Lietuvos pirmąjį Seimo posėdį. O paminėtieji dabartiniai "liaudies gynėjai" irgi kaip ir dalyvavo kitame "Liaudies Seimo" posėdyje, pareikšdami ištikimų vergų pritarimą vėl atnaujinti rusų okupaciją ir po to išskubėdami Maskvon "Stalino saulės parsivežti".

Yra viena Markso filosofijos pagrindinė dogma: (aplinka, socialinės ir ekonominės padėties tarpiniai) buitis apsprendžia žmogaus sąmonę... Anos mūsų bajoraitės buvo revoliucininkės ir elgėsi priešingai: savo sąmonė jos keitė aplinkos buitį ir sąlygas. Gi dabartinės Lietuvos bolševikai, kaip reakcinės psichologijos reiškiškai, pateisina Markso dogmą: jų aplinkos buitis apsprendžia jų sąmonę...

Lietuvių liaudis tai pačiai tiesai išreikšti turi dar paprastesnę patarę: - kieno kieme šuva laka, tam ir loja.

B. Raila, Los Angeles

PO PAMOKSLŲ APIE SPAUDOS LAISVĘ...

Gerb. Dirvos Redaktoriui, esu priverstas prašyti Jus paskelbti čia pridėdamą laišką, kurį Vienių, po ilgesnio išlaikymo, atsisakė spausdinti.

Po tų visų pamokslų Vienių-

je apie spaudos laisvę ir buv. cenzūros laikus, ir po visų tų skambių žodžių apie šventą faktą ir laisvą komentarą - štai tik vienas mano pavyzdys iškart pakeitė, ir faktas pasidarė nešventas ir komentaras nelaisvas.

Iš paskelbto Vienių red. atsakymo L.N. Talkai aiškiai matosi, kad Vienių red. supratimas apie spaudos laisvę visiškai nesiskiria nuo jų smerkiamų cenzūros laikų supratimo, nes ji, Vienių red. ir p. V. Meškauskas tą laisvo komentaro principą monopolizuoja ir pasi-laiko tik savo nuomonei ginti. O jei kas kitas nori pasinaudoti ta pačia teise - jam ne tik neleidžiama pareikšti priešingos nuomonės, bet red. žodžiais tai yra "nesuprantama, apgailėtina ir smerktina..."

Kas privertė Vienių pasukti tokiu keistu ir laisvą spaudą žeminančiu keliu, galima tik spėlioti, bet aš, turėdamas su Vienių laikraščiu ilgesnį bendradarbiavimo patyrimą ir visomet gerbdamas jo tiesaus ir laisvo žodžio skelbimą, reiškiau didelį nusistebėjimą, kad mano bičiuliai, seniausio laikraščio redaktoriai, su tokia lengva širdimi spiovė į elementarinius spaudos dėsnius ir lietuviškus reikalus.

Čia, bracia, p. J. Tysliavos žodžiais, tikrai kažkas netvarkoje...

Jus gerbiąs
Henrikas Žemelis

Vienių redakcijai

Jūsų redakt. V. Meškauskas aiškina, kad Tiesoje paskelbti V. Rastenio tardymo parodymai, kuriuos dabar Vienių persipaudo, buvo iššaukti mūsų pačių veiksmų, vadinais, logiškai reiktų pasidaryti tokią išvadą - jei mes per visą laiką sėdėtume rankas sudėję, nedarytume jokių organizuotų pastangų kovoję dėl savo krašto nepriklausomybės - tuo pačiu ir tų parodymų Tiesoje nebūtų. Negana to, tolimesni p. V.M. komentarai, be abeio turi grynai asmenišką kompromitacinį tikslą, todėl nereikia stebėtis, kad ta visa paskelbimo sensacija šlapus ir anapus pasidarė panaši savo tikslais. Kad anie, skelbdami tuos parodymus, to siekė, niekas neabejoja, bet kai mes patys su savo trigrašiū prisidedame prie tos istorijos išplėtimo, jau darosi ir keista, ir nesuprantama.

Man visiškai nežinomi, kokie asmeniškai reikalai privėdė prie tų keistų rezultatų, bet man at- rodo, kad kiekvienas lietuviškai ambicingas laikraštis ir korespondentas tokiame negudriai sudrumstame vandeny gali lengvai permatyti ir ribą ir drumstųjų tikslus.

Po tų visų gražių aiškinimų apie spaudos laisvę, kuriuos V. M. paskelbė Vienių, jis pamiršo vieną mažą dalykėlį, būtent, kad dar yra spaudos etika, kiekvieno žurnalisto didžiausias ir būtiniausias privalumas.

Beje, aš gaunu įspūdį, kad šiame atsitikime p. V.M. privalumą irgi pamiršo...

Reiškiu pagarbą
Henrikas Žemelis, Rochester

Arch. V. Germanas, iš Chica-gos rašo: "Malonu, kad Dirva turi skyrių (laiškų), kuriame paskirti asmenys gali atvirai pasakyti savo nuomones".

V. Sakalauskas, Dirvos skai-tytojas iš Los Angeles, rašo: "Nelabai patinka, kad laikraščio redakcija skiria daug vietos visokiems barniams ir užnėtimams".

R. Liormanas, Dirvos skai-tytojas iš Rochester, rašo: "Dar ryškiau kelkite ALT darbo netikslumus. Nepagailėkite išryškinti ir Vienių labai blogą liniją".

Inž. E. Bartkus, ALT S-gos Centro Valdybos pirmininkas, Dirvos nuotrauka

Gimiau ir gyvenau nuostabiai gabiame krašte

Pasikalbėjimas su rašytoju R. Spaliu apie jo naują veikalą "Alma Mater"

Rašytojas R. Spalis, gyvenęs Anglijoje, savo knygomis "Didžiosios atgailos", "Gatvės berniuko nuotykių" ir "Ant Ribos" skaitančiosios visuomenės buvo labai palankiai sutiktas. Minėtos knygos išparduotos ir dažnokai pasiteiraujama, ką artimiausiu laiku rašytojas duos naujo. Tuo reikalu ir kreipėmės į rašytoją R. Spalį su eile klausimų.

- Teko išgirsti, kad užbaigėte rašyti naują veikalą "Alma Mater". Kiek suprantu, tai lyg ir tęsinys "Ant ribos", o tuo pačiu ir "Gatvės berniuko nuotykių"?

- Taip, bet drauge ir ne. Mat, kiekvienas tomas yra savarankiškas, turįs savo atskirą istoriją, veidą, nepriklausą nuo ankščiau rašytų ar dar projektuojamų. Tačiau tenka sutikti, kad vienas veiksnys jungia visus tomus - tai besikartojanti veikėja. Todėl visas ciklas turės bendrą vardą - Vienos kartos istorija. Jau pats Alma Mater vardas sako, kad šį kartą skaitytojams bus atskleistas lietuviškos studentijos gyvenimo lapas.

- Kada ir kaip jums kilo idėja parašyti tą ciklą?

- Skaitydamas knygas, stebė-

damas gyvenimą, įsitikinau, kad jis yra nuotykingas iki grabo lentos tiems, kurie yra veiklūs, ambicingi. Kad gyvenimas nesibaigia nė vedybomis, nė krikštytomis, nė pasiekta padėtimi ar tarnyba. Gyvenimas lyg toji audringa jūra, kuri nuolat kunkuliuoja, kyla ar slūgsta, griaudama krantus. Mano rašomo ciklo veikėjai dėl vienos ar kitos jų būdo ypatybės nėra ar net negali būti sėslūs ir apatiški, todėl savaime persišasi išvada, kad jų gyvenimas bus turtingas. Dar būdamas universitete, planavau tą veikalą, nors tada ir nenuspėjau, kuriuo keliu pasuks gyvenimas.

- Kai kurie veikėjai, pirmave "Gatvės berniuko nuotykiuose", antroje knygoje "Ant ribos" beveik išnyko iš horizonto. Koks jų tolimesnis likimas?

- Ir Nijolė, ir Jonas Veitas, ir Dinda, ir Dangolis vienos kartos cikle dar turės didelę paskirtį. Kai kurie iš jų vėl bus pirmąją veikėją, kryžiuodami vėlesniųjų herojų kelius.

- Ar personažais imti gyvi žmonės, ar įvykiai turi tam tikrą pagrindą?

- Apsakos pavadinimas sako, kad tai ne memuarai. Bet ka-

dangi tai tartum istorinis veiksmas, tai veiksmo nuotaka, fonas turi remtis tikru gyvenimu. Paminėjau ir keletą pavardžių, kurios vienu ar kitu būdu įrašė savo vardą nepriklausomos Lietuvos gyvenime.

- Pirmieji du tomai jau senai išėjo, o su "Alma Mater" lyg ir užgaišta. Kodėl taip įvyko?

- Darbo pasikeitimas, naujos pareigos privertė atidėti rašymą. Tačiau tai ne pagrindinė priežastis. Išgyventi į veikėjų charakterį, aprašomą situaciją, reikalauja laiko. Tik kai kūriny pasiekiamas ilga išnešiojamas, subrandinamas, kai jis įgauna kūną ir kraują, tik tada galima jį galima atiduoti skaitytojui. Tik tada jis patrauklus ir mielai skaitomas.

- Pirmos dvi knygos buvo išverstos į latvių kalbą. Ar nėra galimybių jas išvesti į anglų kalbą?

- Emilio Skujenieko geras vertimas susilaukė gražaus atgarsio latvių visuomenėje. Seniai kilusi mintis versti ir į anglų kalbą, bet tam reikia kapitalo. Teisybė, šis tas jau padaryta, bet tai tik maža dalis.

- Ką jūs norite pasakyti apie tą savo vienos kartos istoriją?

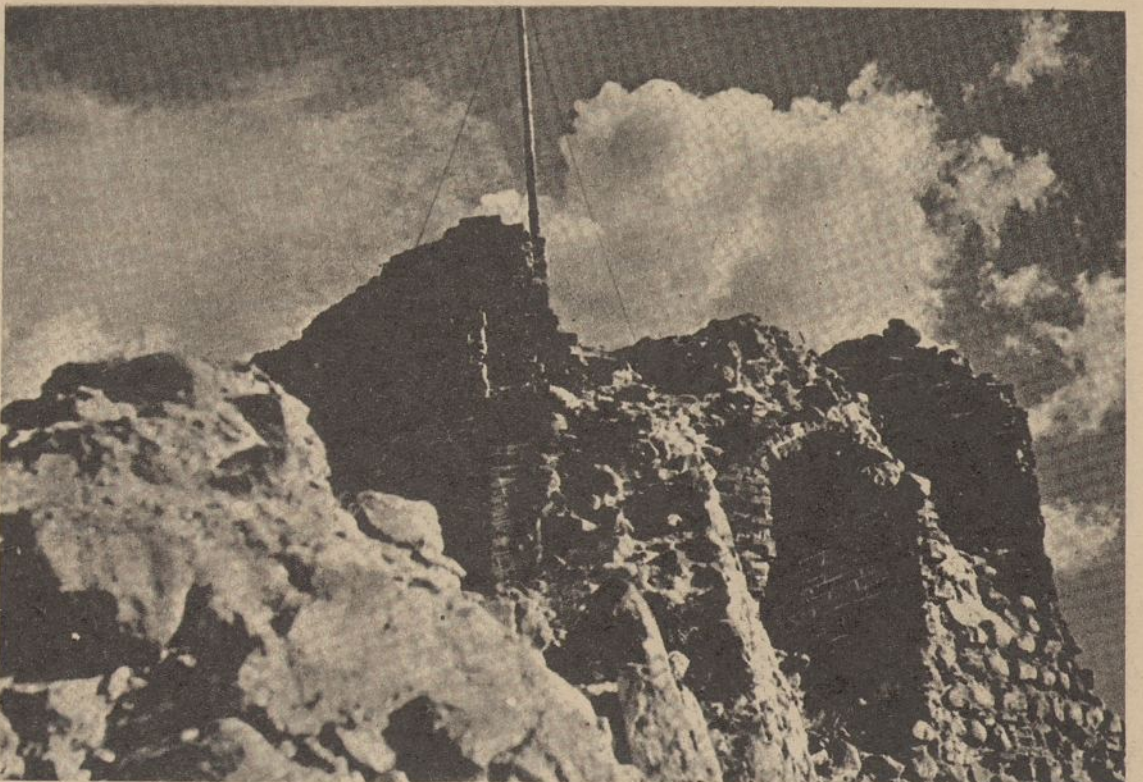
- Gimiau ir gyvenau nuostabiai gabiame krašte. Ten pažinau laisvėje gimusių šviesų energingą, pasiryžusį jaunimą. Jis buvo visų srovių, visų ideologijų. Kartais jis klydo, dažnai ne, gyvenimas jį vėtė ir mėtė, bet daugumoje jis išlaikė savo vertę. Jam ir statau paminklą.

- Ar turite pastabų dėl buvusios kritikos?

- Mano likimas, kaip ir kitų. Atsiliepia ir gražiai ir prastai. Tačiau srovinė kritika užima ypatingą vietą. Tegu skaitytojai sprendžia iš šio mažo pavyzdėlio. Štai garbingi, žinomi žmonės Naujienose recenzuoja mano novelių rinkinį "Didžiausias atgailas". Rašoma: geriausia knygos novelė yra "Paveikslas", prasčiausia "Ona" (joje suabejojusi davatka grįžo į tikėjimą, studentas nuėjo išpažinties. - B.G.) Tuo tarpu "Aidai" kitaip atsiliepė. Esą, geriausia novelė knygoje "Ona". Prasčiausia "Paveikslas" (Joje dailininkas "sugriešija" su išteklėjusia moterimi. - B.G.). Tautininkų recenzentas "Onos" visai nepaminėjo. Matyt įnai pakibo vidurkelyje tarp geriausios ir blogiausios.

- Ką norėtumėt dar pasakyti?

- Noriu padėkoti skaitytojams už didelį dėmesį mano knygoms. Jei skaitytojas taip remia "Al-

Taip šiandien atrodo griuvėsiai Kauno pilies, į kurios mūrus ne kartą nusilaužė kryžiuočių ordeno riteriai savo kalavijus. Dabar mokslininkai stengiasi pilį apsaugoti nuo visiško sugriovimo ir restauruoti kai kurias jos vietas.

IŠ KAUNO PILIES TYRINĖJIMŲ

Kauno pilis atsiradusi XIV a. pradžioje, o gal dar net seniau - XIII a. pabaigoje. Ordino metraščiuose mūrinė Kauno pilis pirmą kartą minima 1316 m. Tai vienas iš pirmųjų mūrinės pilies Lietuvoje paminėjimas rašytiniuose šaltiniuose.

Pirmosios pilies mūrinės sienos buvo palyginti plonos, nepritaikytos gintis nuo šaunamojo ginklo. Tačiau anų laikų sąlygomis priešai laikė šią pilį sunkiai paimama: ordino metraštininkas Vygandas pažymi, esą "pilis buvo labai aukšta ir stipri". Tai pagaliau patvirtina ir faktas: 1362 m. kryžiuočių ordinas, ruošdamas žygį Kauno piliai paimti, pagalbon kvietėsi daugelį talkininkų iš Anglijos, Italijos, Vokietijos ir iš kitur. Iš palyginti plataus to žygio aprašymo sužinome apie buvusius laikinuosius pilies įrengimus, jų naudojimą gynybai, apie lietuvių karių narsumą, ginant Kauną.

Po pilies sugriovimo lietuviai netrukus pastatė Vyrgalio saloje prie Nevėžio ir Nemuno santakos pilį, kurią priešai taip pat su-

sugriovė. 1376 m. Kauno pilis buvo atstatyta senoje vietoje. Ji buvusi gerai įrengta, sutvirtinta ir atlaikė sutelktinį kryžiuočių vengrų ir lenkų puolimą.

Po to sekė permainingas Kauno pilies istorijoje laikotarpis: ji daug kartų priešų imama, griunama, lietuvių vėl atsiimama ir iš naujo atstatoma.

1401 m. Vytauto įsakymu pilis smarkiai stiprinama ir atnaujinama; tuo laiku ji turėjo kaimiškų bokštus, storas mūro sienas, buvo pritaikyta atlaikyti ugnies ginklų atakas. Įdomu jog ir pats miestas tada įjungiamas į gynybos sistemą: miesto pylimai buvo aprūpinti didelėmis kanuolėmis. Po ordino sutriuškimo Žalgirio kautynėse 1410 m. pilis nustojo strateginės reikšmės. 1413 m. per Lietuvą keliaus riteris flamandietis Gilbert de Lanois pažymi Kauną buvus apsupimą mūro siena, turėjusį gražią ir didelę pilį: pilyje esą, vyko kažkokie darbai. Matyt, ji buvo pritaikoma, reprezentacijos reikalams, didžiųjų kun-

XVI a. pilies reikšmė mažėja: ji kartu su Kauno valsčiumi paleiui nuomojama laikinai valdyti įvairiems didikams.

1570 m. pilies aprašyme pažymimi apleisti, be stogų trobesiai. Neris graso paplauti pilies dienas. Bet apie to paties amžiaus pabaigą ji rekonstruojama, stiprinama, pietryčių bokštas apsupamas gynybinės sienos žiedu, įrengiama požeminė šaudymo galerija, kuri sujungiamą požeminiu kanalu su bokšto apatiniu aukštu. Pažymėtina, kad tik 1930 m. buvo aptikti žiedinės sienos fragmentai. XVII a. pradžios T. Makovskio graviūroje pilis dar rodoma su keturiais bokštais, su stogu, bet jau 1611 m. vienas Panerinis bokštas paplautos nuvirto.

Apie XVII a. pabaigą - XVIII a. pradžią Neris galutinai paplovė visą šiaurinę sieną su bokštų liekanomis. Vėliau pilis nukentėjo karo su švedais metu.

XVIII a. pirmoje pusėje pilyje buvęs kalėjimas. Į to pat amžiaus pabaigą, esant gražiam orui, jos teritorijoje rinkdavosi Kauno apskrities bajorų seimeliai.

1954 m., pradėjus pilyje tyrimo darbus, iš karto susidurta su ištisa eile sudėtingų klausimų, liečiančių tiek pačius tyrimus, tiek paminklo apsaugojimo būdus. Tie klausimai, plečiantis tyrimų apimčiai, atsirandant vis naujiems, kartais netikėtiems (pvz., požeminių įrengimų suradimas) duomenimis, darėsi sudėtingesni. Jeigu vakariniame bokšte buvo surasta vienintelė autentiška gotikinė detalė - smaila angos sąrama, tai kituose mūro likučiuose panašių elementų iš XV a. neaptikta, išskyrus žinoma, pačią mūrų šerdį ir kai kur mūro paviršiaus gotikinio plytų rišimo fragmentus.

Archeologiniai radiniai atskleidė platų XVI a. buities vaizdą pilyje. Rasta daug puošiųjų (Nukelta į 4 psl.)

Pilies vaizdas XVII a. pagal T.Makovskio graviūrą.

ma Mater", neturėsiu vargo tęsdamas vienos kartos istoriją. B.G.

gaikščių apsisojimams, nes XV a. jie ar jų šeimos nariai neretai čia apsigūdavo. Iškilmingai buvo priimami net užsienio pasiuntiniai (1451).

R. SPALIS

Statinaite

IŠTRAUKA IŠ NAUJAI PARUOŠTOS KNYGOS "ALMA MATER"

Staiga sulojo šunys. Puolė žiūrėti, jaunuoliai pamatė greit skriejančią bričką. Iš tolo nieko negalėjo pažinti, ir tik po minutės, iki kraštutinumo įtempusi akis, Paberžytė pastebėjo.

- Nesu tikra, bet kepuraitė lyg ir studentiška, bet ji ne žalios spalvos.

- Gal Petras?

Žiūrėjo dar kurį laiką abejodami, kai kryžkelėje brička sustojo, ir vienas iššoko, likęs ranka rodė sodybos pusę.

- Petras, - riktėlė Noreiša, - tai vyras!

- Tu sutik jį, Kęstuti, būk šeimnininkas, aš turiu tiek darbo, vėliau pasirodysiu.

- Gerai, gerai, - jis pradėję duris ir movė keleliu pasitikti. Po kiek laiko draugai spaudė rankas.

- Na ir sustiprai, - kaleno dantimis atvykėlis.

- Skubėkime, karšta arbata laukia.

- Ką, tu čia ūkį įsitaisi?

- Istorija trumpa. Susipažinau su humanitare ir papasakojau jai, kad ieškau vietos mūsų suvažiavimui. Pasirodo, jų namai yra atviri visiems - kiek supratau, jos tėvas mecenatiškų polinkių. Ji pakvietė jo vardu, o aš priėmiau tą pakvietimą. Ar ne vistic kur, Petrai? - Tolokai, bet tai mažmožis. Na ir pataikyk tu man. Žinai, kas mane atvežė?

- Na?
- Kunigas.
- Netvirtinsi dabar, kad kunigai jūsų priešai.
- Autobusu pavažiavau, o paskui pasukau pėsčiomis, o čia užpakaly manęs kažkas dardena. Pavijęs sustabdė arklį ir klausia kur. Rodau jam adresą, o jis sako, sėsk. Į tą pusę važiuoju. Jis jaunas, dar gal metal kaip iškeptas, puikiai susigaudo spalvose. Girdi, jam patinka varpininkų ideologija, bet, jei pripažįstam išpažinimo laisvę, kodėl nė vieno varpininko jis nėra matęs bažnyčioje.
- Tai įkliuvai, - juokėsi Noreiša, - o tu į tai?
- Ką gi sakysi. Sakau gal kartais ir vaikšto, aš gi nesekioju. O jis tuojaus, iei kartais vaikšto, tai kodėl ne dažniau - padaryk tu su juo, ką nori. Žinoma, atsiprašant tavęs, ir aš galėjau šį tą paklausti, šį tą pasakyti, bet aš buvau svečias jo vežime. Jam gerą darbą darant, negi pradėsi ginčą, jam nesusiprantant. Net atsikvėpiu, kai išsodino. Jam reikėjo tave pavežėti, bent smagią kelionę turėtumėt.
Noreiša juokėsi, atjausdamas draugą, kuris tik dabar pastebėjo jo darbo drabužius.
- Kas tave pakeitė?
- Negi veltui maitins, reikia uždirbti, pats pasiprašiau.
- Tikiuosi ir aš gausiu, nesivaržydama galėsiu naikinti Dievo dovanas. Esu išalkęs, kaip vilkas, nuo aštuntos ryto nevalgęs. Ar Antanas yra?
- Dar ne.
- Pradeda temti.
- Taigi, ne miestas, praeivių nėra, kelio nepaklausi...

*

Kai Paberžytė įėjo, kraujas mušė Ruseckui į galvą. Jis pažino studentę, kurią apmetė kandžiais žodžiais universiteto drabužinėje. Na, ir pakliūk tu man šitaip! Tačiau šeimnininkės draugiškumas greit pakeitė nuotaiką, o kai paaiškėjo, kad Jūratė jos artimiausia draugė, nejaukumas dingso, tartum nebuvęs.

- Ką ji rašo išvažiavusi? - kamantinėjo Paberžytė.

- Labai patenkinta. Į Prancūziją iš Anglijos pateko be jokių kliūčių. Studijuoja garsiam Sorbonos universitete.
- Kad tik vokiečiai Paryžiaus nepradėtų bombarduoti.
- Neišdrįs, per visą pasaulį nueitų pasibaisėjimo riksmas.
- O Varšuvą sudaužė.
- Varšuva ne Paryžius. Varšuva pervisąistoriją buvo daužoma, o Paryžius nepaliestas.
- Laikysim nykščius suspaudę, kad Jūratei gerai sektųsi. Gal jūs norit pasilsėti, pagulėti, drąsiai gulkit, prieksiu.
- Dėkui, kolege, tik ne tai. Tiek sustingau, kad mielai raumenis pajudinėčiau.
- Sakiau, jis proletaras, Irena. Nešk kelnes ir sermėgą, kaip ir man. Labai tiks prie tos pilkos kepurės.
Mergaitė išėjus pasižiūrėti drabužių, Ruseckas kiaurai pažiūrėjo į Kestutį.
- Reto gražumo mergaitė.
Nors Noreiša ir pastebėjo tą veriantį žvilgsnį, nutarė nieko neaiškinti ir pasuko kitur.
- Kažin ar gražesnė už Gražinę Normantaitę, kuria taip susižavėjai.
- Skirtingas grožis.
Paberžytei grįžus, Noreiša kreipėsi į ją.
- Ilgesnį laiką tu būsi mūsų šeimnininke. Jei aš vadinsiu tave vardu, o kiti du tuo tarpu tituluos tave kolege ar jūs - nebus lygybės, taigi leisk ir man grįžti prie pirminės formos.
- Tik jau negrįžki. Tavo draugas aš vardais vadinsiu, pasidaryki išvadą. Aš Irena, - kreipėsi į Rusecką, o kolega...
- Petras...
- Taigi, Petrai, eiki dabar su Kęstučiu raumenių pamankštinti, jei taip norit. Kartu atvykstantį draugą padabokit.
Vyrams išėjus, Paberžytė žvilgterėjo į stalą. Kur tas sūris dingęs? Kur jie pakišo jį. Apsidairė aplink, atidarė spintelę - tuščia. Pažiūrėjo ant kėdžių - nėra. Negi?! Visą didžiulį sūrį! Reiks, kaip per rugiapūtę geriems darbininkams, padvigubinti davinį.
(Bus daugiau)

Skulptorius Vincas Grybas bolševikmetyje

ST. ORENTAS,
E. Lansing, Mich.

3

Tik rusams įsiveržus į Lietuvą, skulptorius V. Grybas per vieną naktį pasidarė jurbarkiečiams nepažįstamas ir nesuprantamas. Aišku, kaip įtakingą žmogų, vietinė kompartija galėjo versti bendradarbiauti. Nežinau, ar taip buvo, ar nebuvo. Nežinau, ar jis pas juos nuėjo savanoriškai, ar be didelio noro. Tada Jurbarko kompartiją sudarė keli mažo išsilavinimo žydų tautybės atstovai ir keletas iš kitur atvykusių lietuvių. Tai būta iš kitur už įvairių prasikaltimus atsiųstų asmenų.

Mano manymu, jei skulpt. V. Grybas būtų norėjęs, visuomet prieš tokius veikėjus būtų galėjęs atsikalbėti. Bet ne. V. Grybas ne tik molėtas ir gipsu aptašytas senas darbo kelnes užsimovė, vietoj batų medines klumpes apsiavė. Ir prie savo dviračio raudoną vėliavėlę prisikabino, o antrą į rankas pasiėmė. Ir taip kasdien, po kelis kartus, iš savo studijos į kompartijos būstinę pradėjo važinėti ir ten posėdžiauti.

Tuoju pradėjo Stalino ir kitų komunistinių stabų statusas lipdyti. Ir daug didesnes už mano minėtą Kristaus kančią. Tada atsirado reikalus net studijos antrojo aukšto stogą kelti.

Pradžioje kai kas galvojo, kad tai tik prisitaikymas, bet kada skulpt. V. Grybas išėjo į tur-gavietę agitacinių kalbų sakyti ir po kaimus drauge su komjaunuoliais žydukais važinėti, ūkininkus mokyti "ūkininkauti", jurbarkiečiai tiesiog apstulbo.

Tų skulpt. V. Grybo kalbų ir aš klausiausi. Įsivaizduokit, atvažiuoja V. Grybas į tur-gavietę vienmarškinis, iki pusiau blauzdų paraitytomis kelnėmis, būtinai molis ar gipsu aptašytomis. Be kojinių, į kažin kokias šliures įsimovęs, rankoje laiko raudoną vėliavėlę. Pirmiausia jis keliems pažįstamiems paduoda ranką, kai kam per petį suduoda.

Po to tuoj lipa į ūkininko vežimą ir pradeda kalbą.

Neperdėsiu pasakės, kad tokių kvailių kalbų negirdėjau net iš fanatiškiausių komunistų. Pirmiausia V. Grybas savo kalboje išniekina visa kas buvo Nepriklausomybės metais. Dėkoja tėvui Stalinui ir raudonajai armijai už išlaisvinimą. Po to jau pradeda ūkininkams aiškinti būsimą gerbūvį. O tokio gerbūvio pavyzdys vieną kartą V. Grybo prakalboje buvo toks: Miegė. Atsibundi. Rytas. Jei tą rytą tau nešviečia gamtiškoji saulė, tai šviečia niekadoms nenusileidžianti tėvo Stalino saulė. Ir tu pasijunti laimingiausias iš laimingiausių. Paspauldi prie lovos pri-taisytą mygtuką, ir tau į lovą teka kava. Arbatai yrakitasmygtukas. Išgėręs kavos ar arbatos, kelies iš lovos. Čia tave tuoj apau-na, ir tu pradėsi darbą...

Klausiaus tokių skulpt. V. Grybo kalbų. Traukiau pečiaus aš, traukė kaimynai, į kaimynus žiūrėdami, bet retas kuris drįso kokią žodį pasakyti. Tik kartą vienas ūkininkas, priėjęs prie manęs, pasakė: Žinau, kad daug kas šiuo metu sukvailiojo, bet kad būtų visiškai iš proto išėjęs skulpt. V. Grybas, niekada negalėjau tikėti, bet dabar tai savo akimis matau.

Skulpt. V. Grybas pasidarė visiškai kitoks. Būdavo, užkalbin-tas tik pasisklaido rankomis, kažin ką neaiškaus pasako, ir tuoj kitur skuba. Tiesa, V. Grybas visada buvo skubus, bet tada ypatingai visur skubėjo. Kai kurie net pateisinimų ieškojo sakydami: menininkas, ką tu ten jį supaisysi.

Nežinau, ar daug kas tada V. Grybą keikė, bet mažiau, kad daug kas galestį reikė. Buvo gėda, kad buvęs jurbarkiečių pasididžiavimas ir gabus dailininkas tokiais keliais nuėjo. Bet čia pat turiu pastebėti, kad, kiek man žinoma, skulpt. V. Grybas

KAS STIPRESNIS - RYTAI AR VAKARAI?

(Atkelta iš 1 psl.)

būti kalbos apie kurios nors teritorijos gynimą. Mes nebegalime gintis, sako gen. Billotte, kaip siūlė 1949 m., steigiant Atlanto Sąjungą, nuo sovietų armijos atakos. Šiandien mes nebegalime su užpuoliku ginčytis dėl kurio nors rajono, bet turime ginti savo civilizacijos vertybes ir moralę.

Ši evoliucija prasidėjo 1945 metais su atominė bomba.

Jėgų lygsvaroje, nors ir neturi didelės reikšmės, žmonių skaičius dar yra dominuojantis. Su 100 mokslininkų, 10,000 inžinierių ir 200,000 darbininkų šiandien galima nukalti karinę galybę, kuri gali nušluoti kontinentą. Aišku čia dar reikia milijonų tonų plieno, milijonų tonų naftos. Bet tai nėra lemiama elementai. Didžiausią reikšmę šiandien konflikte turi moksliniai ginklai ir subversyvinė veikla.

Tokiu atžvilgiu darosi sunkiau įvertinti priešų jėgas, prisipažįsta gen. Billotte, nes mažiau-sia sava klaida padidina priešų jėgas.

Tuoju po karo, kai Amerika turėjo aiškia karinę persvarą, vienintelė turėdama atominę bombą, tuo pačiu neturėjo absoliutinės persvaros, nes Rusija, pasigriebusi pusę Europos, grąsino kitai pusei. Reikėjo peržiūrėti politiką ir 1947 m. Trumanas įvedė "Containment" strategiją. Bilijono žmonių patekimas po komunistiniu režimu įrodė, kad, nežiūrint atominės bombos, Rusija išlaikė iniciatyvą šaltajame kare.

Bet neilgai Rusija atsiliko atominėse lenktynėse. Raketų ir branduolinių sviedinių srityje ne tik pasivijo, bet laikinai ir pra-

niekam blogo nedarė, nieko nesukundė, su nieku sąskaitų nesuvedinėjo ir dėl jo niekas nukentėjo.

"Naujiensos" atpasakotų pasikalbėjimu su skulpt. V. Grybu 1941 m. kovo mėn. Kaune, dailininkų suvažiavime, galima patikėti. Tuo laiku V. Grybas jau galėjo būti atsipeikėjęs, atgavęs lygsvarą. Pamatęs, kad ne tik niekas prie lovų mygtukų kavai gauti nerengia, bet ir kalkių, gipso, cemento ir kitokių reikalingų medžiagų net tam pačiam milžiniškam Stalinui biustui neduoda. Dailininkų suvažiavime, diskusijų metu, galėjo ir daugiau karčios tiesos pasakyti. Ir net savo kolegą V.D. užtikrinti, kad komunistu nesąs.

Nėra neklaidingų. Vieni klysta daugiau, kiti mažiau. Skulpt. V. Grybas, manau, buvo labai daug suklydęs. Bet, atsimenant, kad klysti žmogiška, skulpt. V. Grybas sušaudymo tikrai nebuvo užsitarnavęs. Užteko, kad jis pats save jau buvo nubaudęs. Nubaudęs pasirodydamas keistu svyr-onėliu, bet ne vyru, kokių anksčiau kitus ragindavo būti.

(Bus daugiau)

lenkė. Kada sąjungininkai tai pamatė, "containment" strategiją pakeitė "masyvinių represijų" strategija, kad įtikintų būsimąjį agresorių nepradėti karo. Buvo imtasi perorganizuoti Atlanto karinį gynybos aparatą.

Masyvinės represijos strategija pasidarė lygi terorui. Baimė, kurią jaučia viena pusė kitai, užkerta kelią konfliktui. Tokia lygsvara kartais gali tęstis, kaip matome šiandien, ir pašalina karo pavojų, bet ji nėra pastovi. Iš vienos pusės įvyks viršijimas, o iš kitos pusės klaidingas apskaičiavimas dėl priešų reakcijos, ir štai - konfliktas. Šiandien matuoti priešų jėgas pagal tradicinių kriterijų yra neįmanoma. Jei viena pusė turi daugiau mokslinių ginklų, tas dar negarantuoja jos saugumo. Priešas gali pulti ir laimėti, turėdamas tik tiek mokslinių ginklų, kurių jam vos pakaks pradžia. Šitokia būklė sugriau-na tradicinę karinių jėgų lygsvarą.

Kiek tai liečia Vakarus, jų jėgų lygsvara nepastovi ir neparanki. Apsigynimo strategija Vakarams atsieina žymiai brangiau, nei rusams, kurių karinės jėgos suvienytos ir planingai išdėstytos, o vakarų išblaškytos. Gynyboje ir moksliniuose ieškojimuose kartais čia veikiama paraleliai, išleidžiant bereikalingai daug pinigų ir laiko, silpninant savo ekonominį pajėgumą.

Pagalau, dabartinė masyvinių represijų strategija neturi jokios reikšmės mažuose konfliktuose. Dėl tokios strategijos Vakarai leido komunizmui įsigalėti Indonezijoje, Indokinijoje Azijos pietryčiuose ir kai kur Artimuose Rytuose. Gal būtų rytoj leis komunizmui įsigalėti Indijoje ir Afrikoje, o poryt centrinėje ir pietinėje Amerikoje. Vakarai iki šio laiko neparodė jokios strategijos šiai ekspansijai sulaukyti.

Visai kitaip būtų, jei vakariečiai būtų tuoj pat reagavę ir bet kur užgniaužę komunistų agresiją. Reikia užgesinti konfliktus,

Akademikų skautų išvyka

Vasaros karščiams atėjus, vi-sur taip ir traukia palikti miesto dulkes ir ieškoti linksmybių gražioje gamtoje. Tad rytinio pakraščio akademikai skautai nu-tarė suorganizuoti vienos dienos išvyką į ponų Devenių ukį prie Watertown, Conn.

Buvo sudaryta įvairi dienos programa. Didžiausia jos dalis tapo praleista prie vandens ir sportuojant. Be maudymosi ir sporto, buvo taip pat ir pas-kaita, kurią skaitė Lietuvos Skautijos įkūrėjas P. Jurgėla apie Dariaus ir Girėno žygį per At-lantą. Po paskaitos vyko įvairūs posėdžiai. Rytinio Akademinio Skautų Sąjūdžio pasitarime buvo nuspręsta rudenį New Yorke surengti studijų dienas ir žiemos stovyklą su Naujų Metų sutiki-mu. Šalia ASS posėdžio vyko ir Rytinio Rajono stovyklos vadovų

posėdis. Vakare buvo suktas jaukus lauželis, kurio metu skambios lietuviškos dainos aidėjo per mišką. Laužą pravedė R. Kezys. Tuoj pat po laužo buvo linksmai pašokta atviroje gamtoje.

Šią išvyką rengė New Yorko, Waterburio ir Hartfordo aka-demikų skautų skyriai vadovau-jant R. Keziui ir A. Kudirkai. Šalia akademikų skautų buvo kviesti ir kitų studentų organiza-cijų nariai: ateitininkai, neo-li-tuanai ir santariečiai. Išvykoje, kuri įvyko liepos 18 d., dalyvavo virš 100 akademikų skautų ir svečių iš įvairių rytinio pakraščio vietovių.

Rytinio pakraščio akademikai skautai nori pareikšti nuoširdžią padėką ponams Deveniams už leidimą pasidžiaugti jų gražiausio ūkio gamta.

D. Alytaitė

BOSTON

* Lietuvos Šaulių Sąjungos 40 metų sukakties minėjimas ir s-gos įkūrėjo Vl. Putvio portreto įkurdinimas rengiamas rugsėjo 5 d. Tautinės S-gos namuose. Rengia J. Vanagaičio vardo šaulių būrys.

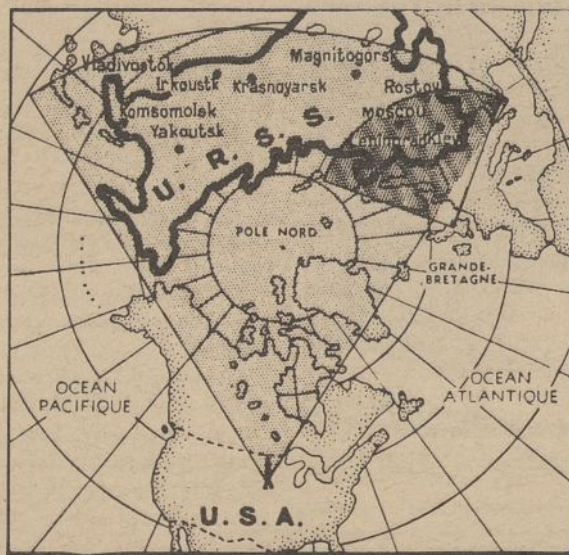
* Dail. A. Rūkštelės kūrinijų paroda numatoma Bostone rug-sėjo 12 - 20 d.d. Tautinės S-gos namuose.

* ALTS Bostono skyriaus narių, namo steigėjų ir rėmėjų susirinkimas kviečiamas rugpūčio 29 d., 6 v.v. Darbotvarkėje numatoma: a) ALTS namo tvar-kymo taisyklių pakeitimas - pa-pildymas, b) namo praplėtimas ir remontas, c) pranešimas apie ALTS Dešimtmečio Seimą, įvykusį Detroite.

* V. Vakauzas, ALT S-gos skyriaus sekretorius, jau ištisą mėnesį serga. Linkime sveikatos ir greito susiprėjimo.

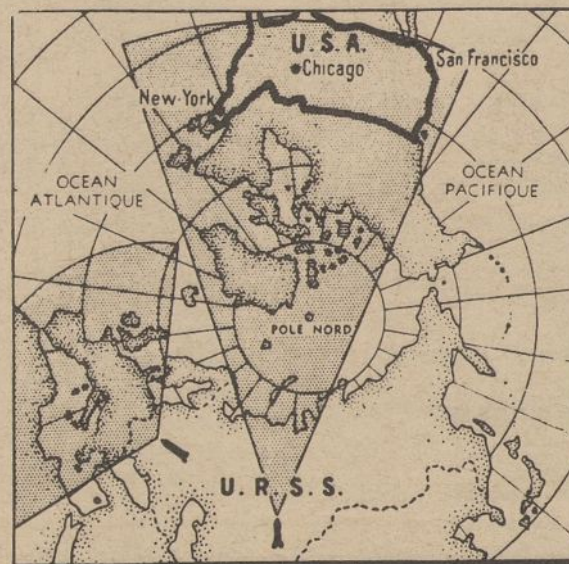
* Daugelis, atvykusių iš toliau į Bostoną, stengiasi apžiūrėti Tautinės S-gos namus. Juose pastaruoju metu buvo apsilankę: H. Kmitas, atvykęs iš Austrai-lijos, J. Kaributas iš Los Ange-les ir kt.

Taip raketų karą įsivaizduoja amerikiečiai...

Washingtonė sakoma, kad vidutinio tolio raketa (2,500 km) iš Skotijos esančių bazių lengvai pasiekia vakarinę Rusiją: Lenin-gradą, Maskvą, Kijevą, Rostovą. Gi tarpkontinentinės raketos (10,000 km) iš Amerikoje esančių bazių, skrisdamos per šiaurės ašigali, gali pasiekti bet kurią Sovietų Sąjungos vietą.

...ir taip įsivaizduoja sovietai

Maskvoj sako, kad vidutinio tolio raketa iš Ukrainos bazių gali pasiekti bet kurią vietą vakarų Europoje, vidurio Rytuose ir Š. Afrikoje. Kad pasiektų Ameriką, tarpkontinentinės raketos lei-džiamos per šiaurės ašigali.

Prie ežerėlio...

Jų nuotyčiai dar nesibaigė

Raudonasis generolas 'El Campesino' gailisi pavogęs Ispanijos auksą

"Aš nežinojau, kad auksas bus išvežtas į Sovietų Sąjungą..."

PAPASAKOJĘS NUOTYKIUS BELGŲ REKSISTO VADO DORGELES, SS PULK. SKORZENY IR ITALŲ KORSARO BORGHESE, PRANCŪZŲ ŽURNALISTAS FRANÇOIS BRIGNEAU TĘSIA REPORTAŽĄ "JŲ NUOTYKIAI DAR NESIBAIGĖ" PASAKOJIMU APIE GARSŲJŲ ISPANŲ RAUDONĄJĮ GENEROLĄ "EL CAMPESINO", KURĮ FRANCO BUVO PASMERKĖS SUŠAUDYTI, O STALINAS DEPORTAVO Į SIBIRĄ...

- Tai buvo Rio Tinto. Aš turėjau 12 metų. Kasyklose kilo streikas, ir visi sakė, kad mano tėvas jam vadovavęs. Vieną dieną "guardia civil" įsiveržė į mūsų kambarį ir jį suėmė, vaikų ir motinos akivaizdoje mušdami šautuvų buožėmis. Mes tylėjome. Tik kai jį stūmė kruviną prie sunkvežimio, aš prisitartinau pabučiuoti, bet puskarininkis, vadovavęs kareivių būriui, spyrė man, pagriaudamas ant žemės...

Žmogus, kuris Paryžiaus kavinėje pasakojo šią istoriją prancūzų žurnalistui, nutilo, įtraukdamas orą, ir sutraiskė cigaretę peleninėje.

- Vaikas, kuris buvo parbloškėtas žemėn, vadinosi Valentin Gonzales, - pasakė jis. - Bet tas, kuris atsistojo, jau vadinosi El Campesino.

Prancūzų žurnalistas François Brigneau visai neseniai Paryžiuje surado garsųjį ispanų raudonąjį generolą, kuris civiliniame Ispanijos kare gąsdino ne tik nacionalistus, bet ir savuosius. El Campesino, kaimietis! Jam dabar 48 m. amžiaus. Tai buvęs teroristas, politinis agitatorius, generolas, banditas, Maskvos karo akademijos mokinys... Jis buvo gen. Franco režimio pasmerkėtas mirti, gi Stalinas jį ištrėmė iš koncentracijos stovyklą Sibirą. Du kartus jį pabėgo iš rusų mirties stovyklų. Pėsčias perėjo beveik visą Rusiją ir dabar apsigyveno Paryžiuje, tapdamas mūriniu, tačiau darbininkai jį tebevadina "generolu".

El Campesino Ispanijos civiliniame kare kažkaip primena rusų legendarinį revoliucionierių banditą Pugačiova. Pas respublikonus El Campesino buvo laikomas stebukladariu: kai kuriame fronte būdavo blogai, siūsdavo jį su jo smogiamąja divizija. Ir jam sekdavosi. Franco propagandistai jį vaizdavo kaip gyvulį, ištroškusį kraujo, bet Franco kariškiai buvo geresnės nuomonės ir sakė, kad šitame kaimietyje yra įsikūnijęs pirmos rūšies strategas.

Valentin Gonzales, arba El Campesino, kaip jis pats pasakoja, gimė pačioj neturtingiausioj Ispanijos dalyj prie Portugalijos sienos, kur valstiečiai, iš turimo žemės lopo negalėdami išsiversti, būdavo priversti slapiai medžioti didžiųjų ponų žemėse, vogti ar dirbti kasyklose. Visas šeimos turtas susidėjo iš vieno čiūžinio ir kelių virtuvės puodų, kuriuos užsimetę ant pečių, keldavosi į naują vietą, kur gaudavo darbo.

El Campesino turėjo 15 metų, kai pirmą kartą pasireiškė teroristinėmis veiksmomis, susprogdindamas Penarroja liejyklas, o po to su vienu draugu užpuldamas kareivines ir nužudydamas penkis kareivius. Dėl to jam ilgai teko slapstyti kalnuose, ir ten jis perskaitė visas karines knygas apie Napoleono žygius, Clausewitz, Wellingtoną, Fochą. Jis atmintinai į galvą buvo įsikalęs jų mūšius.

Civilinio karo išvakarėse dirbo prie geležinkelio tiesimo darbų, kur jo grupės viršininku buvo Ibarruri, garsiosios Pasionaria vyras.

- Šitą boba, kad ją velnias rautų! - piktai šaukia El Campesino. - Aš ją suradau Rusijoje 1940 metais. Jūs žinot, ji su nacių pagalba iš Prancūzijos parsigabeno savo meilužį nacių lėktuve! Kaip tik dėl tokių žmonių mes pralaimėjome, nes jie rūpinosi daugiau savimi. Vienintelis dalykas, kas jiems pavyko, tai Ispanijos auksą pavogimas. Aš irgi prie to prisidėjau, ir koks tada buvau naivus!

- Tai įvyko 1936 m. spalio m. Caballero vyriausybės finansų ministeris Negrin prašė padėti Ispanijos banko auksą į saugią

vietą. Tai, aišku, turėjo būti valstybės paslaptis. Bet apie tai žinojo sovietų ambasadorius Rosenberg, NKVD agentai ir ispanų kompartijos generalinis sekretorius Jose Diaz, kuris vieną vakarą, mane išsikvietęs, pasakė: "Tu vadovausi auksą pervežimui. Svarbu, kad tai atliktum per dvi valandas".

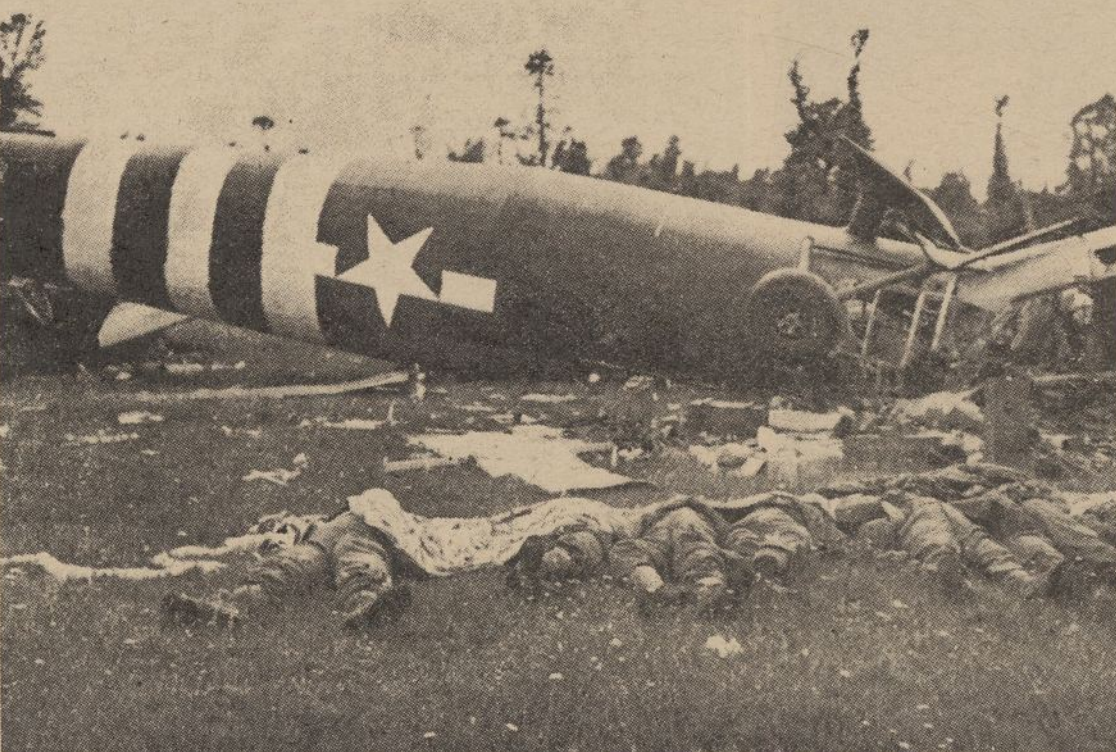
Vienintelis, kuris priešinosi šiai operacijai, buvo sąžiningas respublikonas banko direktorius, bet jį Negrin išsikvietė posėdžiui, ir per tą laiką, pakeitę sargus, iš banko požemių išnešė 7,800 dėžių, pakraudami į 35 sunkvežimius.

10 val. 42 m. vakare jau buvome Madrido priemiestyje. Atleidę šoferius, prie sunkvežimių iškabinome raudonas vėliavėles, kad naujieji šoferiai manytų, jog vežama sprogstama medžiaga. Galetoj dėžės su auksu sukrėvėme artilerijos barakuose, o spalio 25 d. pakrovėme į laivą, kuris auksą išvežė į Odesą. Tai buvo didžiausias ispanų tautos apvogimas. Tada aš neišsivaizdavau, koks buvo padarytas nusikaltimas, bet šiandien, prisiminęs bendradarbiavimą, būriuos savimi pačiu.

Bet tai buvo ne vienintelė vągystė, tęsia El Campesino. Kai jis užėmė Leridą, viename požemy rado daug auksa ir brangenybių, kuriuos Jose Diaz ir Pasionaria išsivežė. Vėliau Diaz jam sakė, kad Prancūzijoje šis auksas buvo perduotas prancūzų komunistų partijos gen. sekretoriui Thorez ir dar duota stambi suma pinigų, kad Paryžiuje pradėtų leisti komunistinį vakarinį dienraštį "Ce Soir" (dienraštis dėl finansinių sunkumų sustojo prieš keletą metų). Kitas komunistų vadas Villasantez išsigabeno į Prancūziją sunkvežimį visokių brangenybių ir šiandien lengvai leidžia savo senas dienas.

- Kokios biaurybės! - sušuko El Campesino, trenkdamas kumščiu į stalą, kad net kavinėje būtų žmonės sužiuro. - Šalia tiek pasiaukojimų. Kad jūs būtumėt matę mano smogiamosios divizijos veiklą. Tai buvo kažkas. Su dešimt tūkstančių vyrų aš užėmiau Teruel miestą. Pirmą kartą frankistai pasitraukė. Jų buvo du šimtai tūkstančių. Jie bandė atmušti, bet nieko negalėjo padaryti. Vyriausias respublikonų armijos štabas man buvo įsakęs laikytis, ir aš laikiausi.

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti ir paragink užsiprenumeruoti

Invazija pareikalavo ir nemaža gyvybių: žuvę amerikiečiai šalia sudužusių sklandytuvo Cherbourg pusiasalyje.

Kuriam tikslui? Aš pats nežinau. Nebuvo išdirbta jokio plano, jokio manevro. Pas mane bataliono vadas buvo Paco, 16 metų amžiaus, tačiau jis įsakinėjo barzdotiems vyrams. Reikia neužmiršti, kad ispanai yra geriausi pasaulyje pėstininkai.

- Net ir gen. Franco kariai? - paklausė Brigneau.

- Net ir gen. Franco. Jie juk buvo ispanai, kaip ir mes, nekalbant apie vokiečius ir italus. Ispanas yra nepavargstęs karys. Jis pasitenkina trupiniu duonos ir miega žemėje užsiklojęs viena antklode. Jis yra nuostabus puolime ir gynyboje.

Civilinio karo pabaiga El Campesino užklupo Valencijoje. Jis buvo galvojęs net nusišauti, kad tik nereikėtų apieisti Ispanijos, bet jo štabo karininkai, įsiveržę į kambarį, jį surišo, nuskuto barzdą, kurią buvo prisiekęs nesisukti, kol nebus nugalėtas Franco, ir nusigabeono į laivą, kuriuo jie pasiekė Alžirą.

El Campesino galvojo apie rezistencijos organizavimą, bet tam reikėjo pasiruošti ir atlikti stažą Rusijoje. Le Havre uoste jo laukė sovietų laivas Siberia, kuriame jau sėdėjo 350 buvusių ispanų respublikonų vadų, pusė politbiuro ir kompartijos štabo ir apie 30 tarptautinės brigados vadų. Laivas buvo saugomas policijos, bijant kad prancūzų fašis-

tai neužpultų. Siberia atidėjo išplaukimą, laukdama El Campesino. Vos tik jis pasiekė Le Havre 1939 m. gegužės 14 d., Siberia tuojau pakėlė inkarą ir išplaukė į "sovietinį rojų".

Kitame numeryje: Maskvoje El Campesino pasidaro komisarų Pjotor Antonovič!

Buvęs Ispanų respublikonų generolas Valentín Gonzales, vadinamas "El Campesino" (kairėje), kuris buvo prisiekęs nesisukti barzdos, kol Franco nebus nugalėtas, dabar, pabėgęs iš sovietų mirties stovyklų, be barzdos (viršų) dirba kaip mūrininkas Paryžiuje, nesisikirdamas su savo senu portfelio, kuriame nešiojasi "karines paslaptis" ir neatsisako nuo vilties nuverstį Franco režimą.

Malda dviem kalbom

Valandos, kurios nulėmė II Pasaulinį karą

13

Netrukus į kaimą atėjo pirmieji amerikiečiai. Greičiausiai tai nebuvo planingas puolimas kaimui užimti, o praeinanti grupė į susirinkimo punktą. Jie subėgo į dvaro kiemą priešais Muellerio postą, ir jo grupė gavo įsakymą juos iš ten išmesti. Puskarininkis pirmasis prašiliaužė dvaro vartus. Niekas neatsitiko, ir jį sekė Friedrichas Buschas. Pasigirdo vienintelis šūvis, kuris vietoje užmušė Buschą.

Muelleris buvo sukrėstas: jis pirmą kartą matė kautynėse užmuštą žmogų ir atsiminė ką Buschas neseniai buvo pasakęs apie norą pamatyti savo žmoną ir vaikus. Tai buvo pradžia nakties, kuri jį vėliau eilę metų persekiojo slogiais atsiminimais.

Tai buvo atsiminimai apie šaudymą tamoje; apie mirtinai išblyškusį žmogų, kuris bėgo per kaimą šaukdamas, kad jo visa grupė esanti žuvusi; apie trukčiojantį kūną savo gero draugo, kuris dar nevisai buvo miręs; apie kitą draugą, kuris vienračiu buvo vežamas gatve, veltui ieškant perrišimo punkto; apie žmogų - vokiečių ar amerikietį, kuris netolimame sode rėkė ir rėkė; apie gandą, kad amerikiečiai šaudė iš bažnyčios ir apie kratą bažnyčioje bei kunigą, kuris ne-

bylus stebėjo dievnamo išniekinimą; apie visišką pasimetimą ir paraližuojančios baimės momentus suvokiant, kad niekas iš vadovybės nežinojo, kas iš tikrųjų dedasi.

Kautynės tame vaiduokliškaime kaime tęsėsi iki pat aušros; ir Muelleris kovojo, kaip sugebėdamas, nes jis tada nematė kitos išeities.

Saulėi tekant, jo būrys buvo atskirtas, ir kaimas atrodė apsuptas. Jie neturėjo jokio radijo aparato, ir telefono ryšis neveikė. Būrio vadas įsakė viršilai, pėmus porą vyrų, bandyti prasiveržti į divizijos štabą, kad gautų naują įsakymą. Viršila paėmė Muellerį ir dar porą jaunesnių. Kilo mažas gincas, nes būrio vadas norėjo, kad jie važiuotų dviračiais, o viršila jam pareiškė, kad dienos šviesoje tai būtų didžiausia nesąmonė - kas iš tikrųjų ir buvo.

Vos tik saulei patekėjus, ketveriukė išsirengė pėsčiomis ir, iššiliaužė iš kaimo, selino laukais. Niekas žemėje, šiliauždami išilgai vienos gyvatvorės, pergyveno keistą nuotyki. Jie išgirdo balsus ir pamatė pievoje sėdinčius du amerikiečius.

Palikę abu jaunuosius kareiv-

ius priedangai, Muelleris su viršila šliaužė grioviu, iki juos nuo amerikiečių teskyrė skysti krūmokšniai. Amerikiečiai buvo kažkuo užsiėmę. Pro šakas Muelleris nustebęs pamatė, kad vienas parašiotininkų ant savo uniformos nugaros buvo išspaišęs didžiulį "Pin-up Girl" paveikslą, o antrojo nugaroje švietė žodžiai: "Iki pasimatymo Paryžiuje!"

Muelleris, kuris Daniijoje buvo išmokęs angliškai, iškišo šautuvą pro krūmus ir sušuko: "Halo!" Netikėto pasveikinimo nustebinti, abu amerikiečiai atsisuko. "Hands up!" pasakė Muelleris, ir abu su viršila išlindo iš krūmų. Jie pamatė žolėje gulintį sunkiai sužeistą trečią amerikietį.

- Man labai gaila, - pasakė Muelleris, - bet mes turime jus iškrėsti.

- Okay, jei tai reikalinga, - atsakė jaunesnysis amerikietis. Muelleriui pradėjus verstį jo kišenės, jis pridūrė: - Bet neatimkit mano merginos paveikslą.

- Aš atimsiu tik tavo ginklus, - atsakė Muelleris.

Kišenėje rastų keletų dalykų rinkinys jį dar labiau nustebino. Ten buvo šokolado, nailono kojinių ir elegantiški moteriški marškinėliai.

- Kam tai? - jis paklausė, kiek susimaišęs.

- Tai žavioms Paryžiaus merginoms, - atsakė belaisvis. - O šokoladas man pačiam. Nori gabiliuką? Sakyk, broliuk, ar toli Paryžius?

- Nežinau, niekad ten nebuvau, - atsakė Muelleris, imdamas šokoladą.

- Nevalgyk, gal užnuodytas? - sušuko vienas iš jaunių vokiečių.

- Ką jis sako? - paklausė amerikietis, ir Muelleris išvertė.

Amerikietis nusijuokė.

- Jis neužnuodytas, - pasakė. Jų akys susitiko, ir Muelleris pajuto didelį draugiškumą tam jaunam vyrui. Jis į karą žiūrėjo taip paviršutiniškai, tartum čia būtų ne priešų, o vyrų su vienodomis pažūromis susitikimas, kuriems įtarinėjimais tik juoką kėlė. Jis suvalgė šokoladą.

Antrąjį belaisvį nuginklavo, Muelleris atsisuko į sužeistąjį. Tas jau merdėjo.

- I am sorry! - pasakė Mue-

lleris, ir jam pasidarė graudu, nes tas vaizdas jam priminė nušautąjį Friedrichą Buschą.

Amerikietis atsiklaupė, užspaudė mirusiojo akis ir sudėjo rankas ant krūtinės. Tada pradėjo kalbėti Tėve mūsų. Muelleris ir antrasis amerikietis pritarė. Viršila ir abu jaunieji vokiečiai pagavo žodžių ritmą ir įsijungė sava kalba, ir taip šeši vyrai dviem kalbom meldėsi prie žuvusiojo lavono.

Muelleris su viršila pagaliau atgabeno belaisvius į kaimą ir perdavė būrio vadui. Tie greičiausiai netrukus pabėgo. Pats Muelleris po savaitės betikslis klaidžiojimo pateko į amerikiečių belaisvę ir keliais metais vėliau grįžo pas savo žmoną.

(Tęsiny Generolas veda kuopą)

CHICAGOS GYDYTOJAI

Tel. ofiso EVergrade 1-7376
Tel. buto GRaceland 2-9203

Dr. Juozas Bartkus
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Norvest Medical Center
2336 West Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.

VAL.: 1-3:30, 6-8:30 p. p.
pirmad., antrad., ketvirtad.,
penktad.
Tik susitarus trečiadieniais.

Tel. ofiso PRespect 8-1717
Rezidencijos REpulic 7-7868

Dr. S. Biežis
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 West 63 St.

Val.: 1-3 popiet ir 7-8 v. vak.
Trečiad. ir sekmad. ofisas
uždarytas.

Šeštad. tik nuo 1-3 val. popiet.
Rezid. 3241 W. 66th Place.

Telefonas:

Ofiso REpulic 7-5020.
Namų WALbrook 5-3765.

J. Ramunis, M. D.
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2557 W. 69th Street
(Iėjimas iš Rockwell St.)

Val.: kasdien 2-4 p. p. ir 6-8 p. p.
Šeštadieniais: 2-4 ir 5-7 p. p.

AKADEMINIS GYVENIMAS

L.S.T. KORP! NEO LITHUANIA

Redaktorius Kęstutis Gaidžiūnas. Redakcinis kolektyvas — Dalia Maurukaitė, Eglė Žemgulytė, Benito Nausėda. Visą medžiagą siųsti K. Gaidžiūnas, 317 Corning Dr., Cleveland 8, Ohio.

TRYŠ KETVIRČIAI ŠIMTMEČIO

Korp. Neo-Lithuania steigėjo J. Dargio sukaktį minint

Venezuelos sostinėje, Caracas, kiekvienos darbo dienos rytą iš vieno namų išeina žmogus. Jis išeina į gatvę, įsiterpia į vilkstinę einančių tokių pat tarnautojų ir skuba savo darbovietėn. Dar ir šiandien to žmogaus niekas neaplenkia, kai reikia darban nepavėluoti.

Taip jis išeina ir vėl po darbo grįžta savo šeimon. Šitam mieste jau 10 metų tokiu pat tikslumu ir pastovumu, kaip tropikinė saulutė vis tuo pačiu laiku kiekvieną dieną pakylanti ir tuo pačiu laiku nusileidžianti.

Kalbamas žmogus — yra Lietuvos diplomuotas teisininkas, Korporacijos Neo-Lithuania filisteris, vienas tos Korporacijos kūrėjų — Jurgis Dargis. Liepos 20 d. sulaukęs savo 75-rių metų amžiaus.

Likiminis sutapimas, kad ir aš, su keleta kitų korporantų, gyvenime toje pačioje šalyje. Ir tai teikia man garbingą prievolę skelbti šį brangų jubiliejų, apie tai priminti mokslo draugams ir pažįstamiems.

Jurgis Dargis yra gimęs 1884 m. liepos 20 d. Skriaudžiuose, Veiverių valsčiuje, Marijampolės apskrityje, ūkininkaičiu. Vaikystę pradėjo pirma profesija: piemenėliu. Bet ši profesija pra-

einanti. Tą žinojo Jurgučio mamytė, todėl lygiagrečiai jis savo sūnelį, sukdama ratelį, mokė pažinti lietuviškas raides. Kai Jurgutis turėjo jau 10 metų ir pradėjo lankyti surusintą Bartininkų pradžios mokyklą, tai jau jis turėjo pirmą išgytą nuosavybę — lietuvišką abėcėlę. Tolimesnį žinojimą lietuviškai skaityti ir rašyti didino mokytojas Vitkauskas, bet ne mokykloje, o savo bute ir paslapčiom.

Baigęs pradžios mokyklą ir norėdamas toliau mokytis, jis atsiduria prieš eilę kliūčių. Pirmiausia, nepatenka į Marijampolės, jam artimiausią, gimnaziją dėl perdidelio skaičiaus aspirantų. Išvažiavęs į Petrapilį, 3-ioje klasėje suserga ir praradęs vienerius metus, priverstas grįžti tėviškėn. Išsilyginęs iš ligos įstojo į Veiverių Mokytojų Seminariją. Ją sėkmingai baigė, tačiau negavo mokytojo vietos Lietuvoje. Mat, ta pati seminarija su mokytojo diplomu davė taip pat papildomą atestaciją: esąs lietuvis — šovinitas. Jam buvo siūloma vieta Rostove prie Dono, už kurią jis tik padėkojo, bet ten važiuoti nesutiko.

Atsiradus progai, geriau jau sutiko važiuoti mokytojauti Lenkijon, netoli Varšuvos. Bet ir čia jis troško. Noras būti Lietuvoje neapleido. Surado Lietuvoje vieną mokytoją, kuris buvo lenkiškos orientacijos, su kuriuo susitarė keistis vietomis. Tos pastangos liko be vaisių, nes ir vėl iškilo seminarijos duotoji atestacija: ir lietuvis ir šovinitas.

Tuos visus norus ir bandymus tarnauti savam kraštui, užliejo nauja, dar didesnė, pirmo pasaulinio karo banga. Jubiljatas tuoju buvo mobilizuotas ir pateko į tokią rusų armiją, kurią vokiečiai greitai sumušė. Sužeistas pateko rusų užfrontės ligoninėn iš kurios buvo paleistas į atsargą.

Šį kartą, nesant kur dėtis, Jubiljatin tenka Rusijoje gyventi. Čia jis dirbo savivaldybės, teismuose ir vėl... mokėsi. Baigė buhalterijos kursus, baigė gimnaziją ir buvo pradėjęs teisinių mokslus. Lygiagrečiai dirbo Lietuvos Pabėgėlių Šalpos Komite-

te, lietuvių pabėgėlių mokykloje mokytoju, kol, pagaliau, atsirado galimybė grįžti Lietuvon, kai ji kėlėsi laisvam gyvenimui.

Tik 1926 metais apvainikavęs savo studijas Lietuvos Universiteto diplomuoto teisininko diplomu, visą savo gyvenimą paskyrė laisvai Lietuvai, jos teisingumo tarnybai, užimdamas įvairias atsakingas vietas ir kruopščiai atlikdamas jam pavestas pareigas.

Iki 1939 metų, paskutinius 9-rius metus buvo Krašto Apsaugos Ministerijos juriskonsultu ir iš tų pareigų išėjo jam užtarnauton pensijon. Deja, ta pensija naudojosi labai trumpai. Bolševikų okupacija, bėgimas nuo jos, vokiečių okupacija, suardytas Lietuvos gyvenimas ir vėl žiauri paskutinio karo pasekmė Lietuvai sviedė mūsų Jubiljatą net į Venezuelą, nuo tėvynės tolimą ir svetimą kraštą.

Tai toks yra kalendorinis mūsų Jubiljato paveikslas.

*

Kai 1922 metais studentas Valentinas Gustaitis degė rūpesčiu tik ką įsisteigusiam Lietuvos Universitete organizuoti studentiją į patriotinį judėjimą šūkiu Pro Patria, tai šalia savęs, kaip artimiausį draugą ir pagelbininką, turėjo studentą teisininką Jurgį Dargį. Būdamas amžiumi vyresnis, jis problemų metu buvo lyg ir aukštesnė instancija. Jo žodis dažnu atveju, kaip protinga išeitis, būdavo lemiantis.

Jei Korporacija Neo-Lithuania pradėjo savo formalinį gyvenimą su 13-ka pionierių, tai jų tarpe stud. Dargis buvo vienas iš jų, kuris atliko daug techniškių, redagavimo, reprezentavimo ir kitų neįvardinamų svarbių darbų. Ir kai įkūrus Korporaciją, V. Gustaitis išvyko studijuoti į Heidelbergą, tai pirmininko pareigos teko stud. Jurgiui Dargiui, kurias jis ėjo 2-jus metus.

Ramiau, bet kietu savo būdu anuo metu stud. J. Dargis buvo kietas atamos taškas principuose, šūkiuose ir besikuriančiose tradicijose.

Jubiljatas, gimęs Skriaudžiuose, tartum pačios savo giminės

Trakų pilies (starytos XIV amžiuje) griuvėsiai dabar baigiami restauruoti ir yra gausiai vasarotojų lankomi.

MEDICINA IR ATOMINIS KARAS 13

J. RAMUNIS, M. D.

Radioaktyvūs krituliai ir jų padariniai

Čia aptarsime patį paskutinį branduolinių ginklų pasireiškimą — radioaktyvius kritulius. Juos aptardami prisiminkime brand. ginklų sprogimo paveikslą, kada sprogimo vietoje susidaro didelis "grybas". Jo galva gali siekti net 90,000 pėdų aukštį.

buvo skirtas tokiame gyvenimui, kuriame bus kietai skriaudžiamas. Tačiau jis niekada neatsakė skriauda kitiems. Pergyvenęs du pasaulinių karų, buvęs prieš kietus bandymus, liko nesukrėstas nei savo principuose, nei sveikose savo pažiūrose, nei išvestas iš lygsvaros bet kurių gyvenimo naujoviškumų, netikėtumų, nei visai naujų jo gyvenimo aplinkybių.

Jubiljatas dar ir šiandien sau ir savo šeimai pragyvenimą, dirba buhalteriu. Per dešimtį metų nė vienos dienos nepavėlavo tarnybon. Tai yra ženklas jo absoliutinio pareiškimo. Jo duotas žodis, pasakytas nuomonė lieka pastovi ir kietas, kaip uola. Nes tą žodį lydi logiškas galvojimas. Ir jei jis tariamas, tariamas ne pigiai. Tvarkingumas, o taip pat didelis kuklumas, niekad neišsišokant priešakin, nepasididžiuojant — tai vėl būdingos su kaktuvininko ypatybės.

Užimdamas aukštas vietas Lietuvoje ir kuklias dabar, visada liko aukšto garbės viršūnė. Ir čia prie jau vietą, kada ryžtas apgriauti Veiverių Seminarijos duotą apie jį atestaciją, būk Jurgis Dargis esąs lietuvis — šovinitas. Kad jis lietuvis — taip! Ir dargi reto kietumo lietuvis. Bet jaunosios dienos pripildant šovinizmą, jam buvo padaryta pirmoji skriauda.

Pažįstame Jubiljatą buvus ir esant dideliu tolerantu. Kitaip galvojančių ir tikinčių nei jis piudė, nei jų pykino, nei jiems pats rodė piktumą. Čia suminėjau aštuonias tokias dorybes, už kurias mūsų brangiam vyriausiam kolegai — Jubiljatin priklausytų tiek pat palaiminimų. Bet ypač teguodžia jį vienas, kuris skamba: "Palaiminti taikieji, nes jie vadinsis Dievo vaikais".

Fil. A. Diržys

Mūsų veikla

CLEVELAND

Birželio 27 d. įvyko tradicinis Clevelando Korp! Neo-Lithuanios skyriaus juniorų, baigusį gimnazijas, pagerbimas. Pobūvis, globojamas p. Gasparaičių, praėjo gražioje nuotaikoje. Juniorai džiaugėsi globėjų dovanoimis, seniorai džiaugėsi juniorais. Skyriaus valdybos vardu sveikino kol. Augustinavičienė, abiturientų vardu kalbėjo junioras Arūnas Gasparaitis.

Liepos 18 d. įvyko Korp! Neo-Lithuania Clevelando skyriaus ir Clevelando Neolithuanų moksleivių bendra sueiga. Paskaitas skaitė kol. Augustinavičienė, p. Modestavičienė ir seniorė Benigna Balsytė. Sueiga buvo užbaigta žaidimais. Sueiga vyko p. Gasparaičių namuose.

Jau minėjau, kad tą "grybą" sudaro sprogimo susiurbtos ir į padanges išmestos skeveldros, dulės, nepilnai sudegę suodžiai, vandens garai ir kt. Labai didelė tų medžiagų dalis yra stipriai radioaktyvi, skleidžianti pilną radioaktyvių spindulių spektrą. Apie alfa spindulius čia jau daug kalbėti netenka. Jie erdvėse kaip ir išgaruoja. Išsisklaido ir išsiekvoja. Bet jie padaro radioaktyvomis daugybę sukeltų dulkių, suodžių ir kt. Tos smulkios dulkelės ir toliau lieka radioaktyvomis, sklaidamos beta ir gama spindulius.

Gama spinduliai taip pat greit išsiekvoja. Čia, žinoma, gali būti išimtis, jei būtų naudota tokie vandenilio branduoliniai ginklai, kur su tikslu būtų pridėta tokių elementų, kurie labai ilgai pasilieka gama spindulių skleidėjais. Šios smulkutės skeveldros sudaro savotiškus, stipriai pasilieka gama spindulius skleidėjais. Šios smulkutės skeveldros sudaro savotiškus, stipriai pasilieka gama spindulius skleidėjais. Šios smulkutės skeveldros sudaro savotiškus, stipriai pasilieka gama spindulius skleidėjais.

Palengva šios radioaktyvios dulksės nusėda, nukrenta žemyn ar tai tiesioginiai, ar su pasitaikiusiu lietu. Ir jų pasisklidimo plotas yra milžiniškas. Po sprogimų Eniwetok Atole, Tūksandžio mylių nuo JAV žemyn, silpnai radioaktyvus lietus, po daugelio daugelio dienų, lijo JAV žemyn.

Sovietų bandytų megatoninių branduolinių ginklų nuosėdos — krituliai ne kartą pasiekė Ameriką, o JAV bandytų branduolinių ginklų krituliai siekė ir Japoniją ir sovietus. Todėl beveik tikra, kad joks priešas sąmoningai nepridės specialių, ilgai gama spindulių skleidžiančių elementų, nes tuo būdu jie žudytų ne tik priešą, bet ir pats save.

Kas kita yra su beta spindulius skleidžiančiomis dulksėmis. Pirmą, jų visiškai neįmanoma visu šimtu procentų išvengti. Amerikoje senai dedamos pastangos pagaminti vis švaresnius branduolinius ginklus, kad mažiausiai duotų tų radioaktyvių spindulių. Ir amerikiečiai čia pasiekė didelių laimėjimų. Jau 1956 metų rudenį buvo išbandyta priešlėktuvinė branduolinė raketa, kuri beveik visai neduoda beta spindulių, ir kurią galima panaudoti gynybai net virš tirštai apgyventų vietovių. Nevados atominių ginklų tyrimo laukuose šią raketą pirmą kartą sprogdinant, US Air Force karininkai stovėjo nuliniame taške be jokios priedangos. Tiesa, šio toks radioaktyvus spinduliavimas juos pasiekė, bet jie ir šiandieną tebėra sveiki ir gyvi, be jokių apčiuopiamų pasekų.

Ar sovietai tokius ginklus turi, tikrai niekas nežino, bet manoma, kad ir čia jie tėra mažai atsilikę. Tačiau naudojant branduolinius ginklus prieš žemių gilumoj, tam tikras beta spinduliavimas yra net naudingas. Jisai apsunkina gelbėjimo darbus ir tam tikra prasme suparaližuoja prieš užnugarį.

Jei prisimenate istoriją apie japonų žvejų sugautą radioaktyvių žuvų krovinį, apie smarkiai nukentėjusį vieną japonų žvejų laivą, kur vienas jūrininkas net mirė nuo radioaktyviųjų spindu-

lių, o visa įgula daugiau ar mažiau sirgo, tai jūs jau didele dalimi girdėjote apie visus galimus radioaktyviųjų kritulių pavojus. Kai pasaulio spaudoje kalbama apie atominių ginklų bandymų pavojus, tai ten kalbama apie radioaktyvius kritulius, o ne apie kokius nors kitus pavojus.

Ši tema yra tiek plati, kad apie ją parašytos knygos ir vis dar kas nauja spaudoje pasirodo. Į ją plačiai gilintis nėra prasmės. Ir kasdieninė spauda jau pakankamai prirašo, ir specialistai mokslininkai dėl jų nesutaria. Galima tik tiek pasakyti, kad radioaktyvūs krituliai yra stipriausi prie nulinio taško. Juo toliau, tuo jų tankumas, o tuo pačiu ir sukeltas pavojus krinta, kol pasiekia toki laipsnį, kur ir specialistai nebesutaria, ar jie yra pavojingi ar ne. Tačiau tikrai yra žinomas pavojus, apimęs labai plačias sritis, priklausomai nuo vėjų ir kitų atmosferinių sąlygų. Skaitoma, kad viena negatoninė branduolinė bomba gali užteršti apie 25,000 kvadratinų mylių plotą.

Pervedus šiuos plotus į žemėlapi, susidaro gana keistas, gana baiminantis vaizdas. Pasirodo jog 25,000 kvadratinų mylių plotai apima kokius atstumus:

1. Nuo Chicagos iki Clevelando,
2. Nuo Bostono iki Washingtono, D.C.,
3. Nuo San Francisco iki Los Angeles.

Kiekvienas čia paminėtas plotas yra mažesnis, negu 25,000 kvadratinų mylių. O šiuose trijuose plotuose gyvena vienas trečdalis visų JAV gyventojų. Taigi priešui išsprogdinus tikrai tris dideles megatonines branduolines bombas Amerikos žemyn, esant idealiai palankiom klimatinėm sąlygom, net visas trečdalis visų JAV gyventojų būtų paliesti savotiškai suparaližuojant. Tai reiškia, kad šiuose trijuose plotuose gyvenanti 50 milijonų žmonių masė negalės laisvai judėti, o turės keliolika dienų ar net kelias savaites imtis ypatingų apsaugos priemonių.

Jau kelis kartus esu minėjęs, kad beta spinduliai tėra pavojingi tik jų skleidėjams — radioaktyviom dulkėm ar radioaktyviom lietuvių į gana artimą kontaktą žmogaus kūnu ar pakliuvus į organizmo vidaus medžiagų apykaitą. Praktiškai, jau net menkos pašūrės ar palapinės palaikys reikiamą atstumą tarp žmogaus kūno ir tų radioaktyvių kritulių.

Tiesa, žmonės negalės laisvai vaikščioti ar važinėti po tą plotą, bet be didesnio pavojaus galės pasilikti, kad ir pusiau sugriautuose pastatuose ar pasatytose palapinėse. Jie turės būti labai atsargūs, naudodami šviežią maistą, nes toks maistas galės būti pakankamai radioaktyvus. Jie drąsiai galės naudoti konservuoto maisto dėžutes, jas nušluostę nuo galimai radioaktyvių dulkių. Tik tos skardinės negalės būti paliktos ilgesnį laiką atidarytos. Dauguma baiminasi, kad bus sunku rasti pakankamai švaraus vandens. Bet ir tai, bent teoretiskai išsprendžiama, jog prieš sprogimą bus pasirūpinta į bu-

(Nukelta į 7 psl.)

AKADEMIKAS vėl turi eiti

Pradedama akcija atgaivinti Nepriklausomoje Lietuvoje leistą Korp! Neo - Lithuania žurnalą "Akademikas".

Šio įvykio korporantai jau senai laukia, bet jį reikia gerai paruošti. Rimtai, šalta apgalvoję, esama padėtį iš visų pusių apvarstę, jei tik ryžto turėsime, jį įvykdysime.

Informacinio leidinio darbas, pačių leidėjų žodžiais, buvo tik pradžia didesniam darbiui — Akademiko leidimui. Pradžia gera, bet ateina laikas dar toliau žengti. Jėgų, jei tik visi susijungsime darbiui, turime. Reikia tik ryžto ir pareigos.

Dabartinė Korp! Neo-Lithuania spauda kiek skurdi. Turime Dirvoje nuolatinį skyrių ir informacinį biuletenį leidžiamą Chicagoje.

Korporantai jau senai pageidauja rimtesnio ir platesnio korporacijos periodinio leidinio. Apie tai pakalbame savo tarpe, apie tai plačiau kalbėjome studijų dienose Detroito.

Ši mintis, kiek žinoma, susilaukia vienbalsio pritarimo iš visų korporacijos spaudos bendradarbių. Korespondenciniu būdu pasitariant, yra prieita kelių išvadų, kurios artimiausiu laiku turėtų būti realizuotos.

1) Akademikas atgaivinamas. Jis turėtų išeiti keturis kartus per metus, kaip akademinio kultūrinio pobūdžio žurnalas, reikalingas ne vien tik Korp! Neo - Lithuania nariams, bet ir plačiajai visuomenei. Pirmasis Akademiko numeris turėtų išeiti priešmetinę šventę — lapkričio mėn. (ir kartu prieš visuotiną Korp! Neo-Lithuania suvažiavimą New Yorke).

2) Informacinis Biuletenis, pačių leidėjų nuomone, atliko savo pagrindinį uždavinį, paruošė keletą platesniame neo-lithuanų leidiniui — Akademikui. Visos informacinio biuletenio lėšos ir medžiaga perleidžiamos Akademikui.

Tai tik nutarimai. Dabar reikia sudaryti didesnę talką iš visų korporantų ir filisterių. Reikia gausesnį skaičių bendradarbių. Reikia ir gausesnį skaičių prenumeratorių.

Kolegės ir kolegos, tą darbą visų pareiga remti.

K. Gaidžiūnas

Sukaktuvininkas Korp! Neo-Lithuania filisteris Jurgis Dargis, dabar gyvenęs Venezueloje.

CLEVELANDE IR APYLINKĖSE

● Jūra Gailiūšytė, baigusi Cleveland Music School Settlement fortepiono skyrių, davė mokslo baigimo koncertą. Skambino Brahms, Beethoven, Bach, Schubert ir Debussy kūrinius. Į koncertą svečių buvo susirinkusi pilna mokyklos salė. Ir susirinkusieji nepagailėjo koncertuotojai paploti.

Po koncerto p. Gailiūšiai visus svečius pavaišino. Jūra Gailiūšytė buvo Birutės Smetonienės mokinė.

● Neringos skaučių tunto vasaros stovykla bus rugpiūčio 1-15 dienomis prie Pymatuning ežero, Pa. valstybiniam parke. Skautės už stovyklavimą moka po \$25.00. Įsiregistruoti reikia iki liepos 27 d. pas A. Petukauskienę, telef. RA 1 - 1435 ar A. Šenbergienę, telef. GL 1-0188.

● Amerikos Lietuvių Tarybos Clevelando skyriaus metinė gegužinė, įvyks, kaip ir praėjusiais metais, toje pačioje vietoje, Bratenahl, rugpiūčio 16 d. Bus meninė programa ir kitų įvairumų, gera muzika. Pradžią 1 val.

● V. Blinstrubas, S. Lukoševičius ir A. Spirikaitis išvyko atostogų į rytines valstybes. Žada lankytis Worcesterį, Bostone, New Yorke ir kitur.

● Irena Verbylaitė, iš Melbourne, Australia, atvyko aplankyti giminių ir Clevelande sus-

toio pas savo dėdę - Vladą Verbylą, 1226 Melbourne Ave.

● A. Rukšėnas su šeima išvyko atostogų į Mainę ir kitas rytines valstybes.

REIKALINGI DARBININKAI

Prie Naujosios Parapijos statybos reikalingi pastovūs darbininkai. Kreiptis vakarais pas inž. E. Kersnauską telef. SW 5 - 0759. (58)

Kviečia į "Alaušą"

Ignas Vilėniškis, iš Bostono, kviečia vasaroti jo viloje "Alauše", skambinant telefonu AN 8 - 8384. Esą, ten nereikia pačiam važiuoti. Nuveža ir parveža. Nereikia mokėti \$50 ar \$60, bet tik \$21. Nereikia mokėti už valgi, nes jį pats pasigaminė. Nereikia pirkti žuvies, nes pats pasigauti gali. Nereikia nuomoti laivelio, nes jį prie kranto yra. Nereikia vežtis nė TV ar radijos, nes vietoj yra.

(59)

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti

GREETINGS and BEST WISHES

SCOTT 5¢ and 10¢ STORE

7036 SUPERIOR AVENUE

Geriausio linkėjimai mūsų draugams ir rėmėjams

L. J. EFFERTH & ASSOC.

REAL ESTATE

1404 East 9th Street

CH 1-2898

KUR PRALEISTI ATOSTOGAS?

Lietuvių vasarvietės savininkai LUŠIAI IR VEITAI nuoširdžiai kviečia atvykti į saulėtą Cape Cod ir apsistoti jų puošnioje viloje, kuri šią vasarą turės naują "MEŠKOS" vardą. Vešlių medžių, žalumynų ir vaisių sodo apgaubta sodyba primena mielą Lietuvos jaukumą ir sudaro geriausias sąlygas poilsiui.

Grazūs ir erdvūs kambariai. Geras ir sveikas maistas. Stropus patarnavimas. Neaukštos kainos. Arti Golfo srovės šildomi Atlanto vandenys. Vandens sporto įrengimai. Teniso ir golfo aikštės. Netoli teatrai ir vakariniai pasilinksminimai.

Kreiptis: "MEŠKA", Monument Beach, Cape Cod, Mass.

Telefonas: Buzzards Bay, Plaza 9-3251
Šeimnininkai maloniai laukia svečių.

Mylitos Žižniauskaitės ir V. Čėsnos sutuoktuvės Clevelande. Nuotraukoje matyti A. Augustinavičienė, Urbaičiai, p. Žižniaus kienė, jaunieji, V. Balas ir kt.

V. Bacevičiaus nuotrauka

PARENGIMAI

CLEVELANDE

* Rugpiūčio 2 d. Clevelando visi trys Balfo skyriai rengia pikniką. Vieta bus paskelbta vėliau.

* Rugsėjo 5 d. Lake Shore Country Club patalpose Amerikos Lietuvių Sandara 16 (Clevelande) kuopos banketas. Pradžią 8 val. vakaro.

* Rugsėjo 12 d. Spaudos balius, rengiamas Dirvos, prie staliukų didžiojo Slovenian Auditorium salėje.

* Rugsėjo 19 d. D.L.K. Birutės Karių Šeimų Moterų D-ja ruošia 8 d. rugsėjo minėjimą - vakarą.

* Spalio 31 d. Korp! Neo-Lithuania metinė šventė ir balius La Vera Supper Klube.

GREETINGS and BEST WISHES

M. O. MATTLIN

SPINET PIANOS OF DISTINCTION

Easy Terms can be Arranged

2027 EUCLID AVENUE

PR 1-7633

HOLIDAY GREETINGS

THE E. B. BROWN OPTICAL CO.

803 Union Commerce Bldg.

MAin 1-2428

I. J. SAMAS JEWELER

Šveicariški ir geriausio Amerikos laikrodžių Laikrodžių taisymas. Brangenybės. Įvairūs dovanų pasirinkimas.

7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre
Telef.: EX 1-3969. Bute: WA 1-2354

Radioaktyvūs...

(Atkelta iš 6 psl.)

telius supiltu vandeniu. Tie buteliai turi būti užkimšti.

Didžiausias pavojus susidaryti, jei panikos pagauti žmonės imtų savo automobiliais bėgti iš miestų per tuos užterštuosius plotus. Tada dauguma jų gautų mirtiną radioaktyvaus spinduliavimo dozę. Bet ir tai dar ne visi mirty.

Geriausia apsauga nuo radioaktyviųjų kritulių yra pasiruošimas tokiai galimybei. Reikia pakankamai turėti kondensuoto maisto, geriausia metalinėse, aklinai uždarytose dėžutėse. Būtina turėti bent keletą dienoms bonkose paruošto vandens. Vengti apleisti, kad ir labai sugriautas pastogės, kol nebus pranešta, kad jau galima judėti.

(Bus daugiau)

Lengvosios atletikos varžybose Clevelande vyko įtempta kova už pirmumą. Ir tą pirmumą nunešė bėgikė Šileikytė, iš Chicagos.

Dirvos nuotrauka.

on AUTO INSURANCE

Telefono pašauki m a s Jums gali sutaupyti daug dolerių apsidraudžiant Amerikos vienoj didelėj draudimo įstagoj. Pašaukus jokia išpareigojimo.

PAULINA MOZURAITIS-BENNET Insurance Agent
13706 Benwood Ave.
Cleveland 5, Ohio

SK 1-2183

NATIONWIDE
MUTUAL INSURANCE COMPANY
HOME OFFICE • COLUMBUS, OHIO

EAST CLEVELAND - EUCLID & SUPERIOR AVE.

SAVINGS EARN 4% OPEN EVERY SATURDAY UNTIL NOON

SUPERIOR SAVINGS

ACCOUNTS INSURED TO \$10,000 HOME AND REMODELING LOANS

CORNER 68TH - SUPERIOR AVENUE

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763

936 East 185 St.
KE 1-7770

DIRVA

★★★
THE FIELD

Kas ir kur?

JONAS KAŠUBA GAVO ATLANTIC CITY MIESTO RAKTĄ...

• Tautinės Sąjungos centro valdyba taip pasiskirstė pareigomis: Eugenijus Bartkus - pirmininkas, Jonas Jurekūnas - I vicepirmininkas, Jonas Paplėnas - II vicepirmininkas, Teodoras Blinstrubas - sekretorius ir Antanas Rudokas - išdinininkas.

Sąjungos centro valdybos nariai rūpinasi šiais reikalais: J. Jurekūnas - organizaciniais ir jaunimo reikalais, Jonas Paplėnas - spaudos ir informacijos, T. Blinstrubas - visuomeniniais ir A. Rudokas - finansiniais. Minėti valdybos nariai, vykdydami darbą, susidaro iš tos srities žinovų komisijas.

• Rašytojui J. Petrėnui New Yorke, buvo padaryta apendicito operacija.

• V. ir E. Rastenai dvi savaites atostogaus J. Bačiūno Tabor Farmoje.

• Šiuo metu Italijoje gyvena 98 lietuviai, turintieji virš 18 metų. Jų tarpe yra 22 kunigai vienuoliai, 18 kunigų pasauliečių, 11 seserų vienuolių, 4 broliukai vienuoliai, 8 klerikai pasauliečiai, 5 klerikai vienuoliai. Pasauliečių vyrų yra 12 ir moterų 18. Nepilnamečių vaikų yra apie 50, kurių dauguma mokosi Salieziečių vedamojo gimnazijoje.

• Dr. A. Margeris, iš Chicago, su komunistinės "Vilnės" redakcijos nariu Jokubka, išskrido į Maskvą. Į Maskvą taip pat keliaus "Laisvės" redaktorius R. Mizara, Dr. Kaščiūnas ir kiti. Manoma, kad jie visi lankysis ir Lietuvoje.

• Lietuviai likę Vokietijoje, gyvena išblaškyti daugelyje vietovių. Didžiausias lietuvių skaičius vienoje vietoje dabar yra Memmingene. Ten dabar gyvena apie 300 lietuvių.

Juozo ir Onos Kašubų, gyvenančių Great Neck, N.Y., sūnus Jonas Kašuba, studijuojąs inžineriją Rutgers Universitete, New Brunswick, New Jersey, kaip pasižymėjęs moksle paskutinius kelis semestrus yra universiteto garbės lape "Honors List" ir priimtas į kelias garbės korporacijas. Kaip ROTC (rezervo karininkų paruoša) ir pirmaujantis kadetas, šiais metais apdovanotas Association of the United States Army medaliu. Taip pat buvo pristatytas įvykusiame Atlantic City, N.J. armijos rezervo karininkų association metiniame kongrese, paminint kad Kašuba esąs lietuvis, kur Armijos ROTC viršininkas generolas Palladino įteikė jam specialią kadeto stipendiją. Atsilankęs tame kongrese Atlantic City miesto mėras Joną Kašubą atžymėjo, įteikdamas jam to miesto raktą. Pažymėtina, kad medalis ir stipendija buvo skirti tik po vieną visam to universiteto kadetu korpiui. Sėkmės Jonui Kašubai ir ateityje, garsinant lietuvių vardą!

PAGERBĖ DIDVYRIUS DARIŲ IR GIRENĄ

Liepos 18 d., Brooklyn, N.Y., Lituanicos aikštėje, kur neseniai pastatytas žuvusiems mūsų didvyriams Dariui ir Girėnui paminklas, įvyko jų tragiškos mirties paminėjimas, kurį atidarė komiteto pirm. J. Šaltis. Pagrindiniu kalbėtoju buvo J. Valaitis, invokaciją paskaitė tėvas Petras. Adv. S. Briedes paskaitė

• Dirvos bičiulių inž. B. Galinio (iš Bostono) šeima šiuo metu atostogauja Cape Cod.

prez. Eisenhowerio deklaraciją pavergtoms tautoms.

ALTS-gos New Yorko Apygardos vardu žodį tarė pirm. S. Gudas, Veteranų posto vardu J. Klinga. Be to kalbėjo B. Spūdienė, H. Kulber, Klimavičius ir lakūnas Kumpikas. Sol. L. Juodytė sugiedojo Lietuvos ir Amerikos himnus.

Pasigesta dviejų pačių didžiųjų, visus lietuvius apimančių organizacijų, tai Liet. Bendruomenės ir Amerikos Lietuvių Tarybos atstovų, kurie buvo pakviesti tarti žodį, bet nepasirodė.

Po minėjimo įvyko kuklios vaišės Liet. Piliečių klube.

Tuo pat laiku iškilmingai mūsų didvyrius pagerbė ir Lietuvos Atsiminimų Radijas, vadovaujant J. Stukui.

KVIEČIA Į GEGUŽINĘ

Liet. Tautinio Akademinio Sambūrio New Yorke ir Korporacijos Neo-Lithuania gegužinė bus rugpjūčio 16 d., sekmadienį. Idlewild Park Inn (Max) sode, Rockaway Blvd., už aerodromo. Pradžią 12 val. kviečiami dalyvauti. Bus maloni pramoga gamtoj, prie vandens jaunimui ir vyresniesiems.

Informacijos reikalais skambinti J. Maurukui AP 7-9205 ar Algiiui Sperauskui MI 7-4056.

NAUJŲ SKAITYTOJŲ VAJUI DAR BŪTINAI REIKIA 50

Penkių šimtų naujų skaitytojų vajus tęsiamas toliau. Jau nedaug tereikia, kad jį užbaigtume ir Dirvą susidarytų sąlygos eiti tris kartus per savaitę. Tat visus Dirvos skaitytojus, talkininkus ir bendradarbius dar kartą kviečiame į talką.

Jūs turite pažįstamų ir artimųjų, kurie Dirvos dar neskaito. Užsakykite jiems, kaip šventinę, vardadienio ar gimtadienio dovaną. O jei užsakyti negalite, atsiųskite mums jų adresą. Jiems Dirvą siųsim susipažinimui. Tegul jie įsitikina, kad nėra geresnio lietuviško laikraščio. Ir vykdam šį vajų, tik už \$6.00 metams. Siųsdami adresą naudokitės šia atkarpa.

Užsakau
Rekomenduoju Dirvą siųsti

(Vardas, pavardė)

(Adresas)

Už naują prenumeratorių siunčiu \$.....

(Mano adresas)

Dažnai stovykloj, po trumpos nakties poilsio iš palapinių kels panašūs trimitininkai. Jie šauks pakelti ir nuk eisti tautinę vėliavą, jie praneš ir darbo dienos pabaigą. Nuotrauka iš lietuvių skautų stovyklos, Australijoje.

Australijos lietuviai dainuos ir šoks...

Bankstowne (Sidnio priemiesty), lietuvių salėje, rugpjūčio 8 dieną bus šaunus koncertas ir šokiai. Rengia A.L.K. Kultūros draugija, tikslu gauti pelno Australijos Lietuvių Archyvo reikalams.

Australijos Lietuvių Archyvo tikslas yra surinkti ir saugoti Australijos lietuvių spaudą ir visą kitą dokumentinę medžiagą, liečiančią Australijos lietuvių gyvenimą. Tačiau tas archyvas nėra Australijos Lietuvių Bendruomenės įstaiga. Jis yra Australijos Lietuvių Katalikų Kul-

* Melbourne atsinaujina ginčas tarp vietos lietuvių bendruomenės apylinkės valdybos ir lietuvių klubo tarybos dėl teisių į lietuvių namų tvarkymą. Bendruomenės apylinkės valdyba tariasi esanti neteisėtai atstumta.

* Adelaidėje lietuvių namus tvarko dvi valdybos: bendruomenės Adelaidės apylinkės valdyba ir Adelaidės Lietuvių S-gos valdyba. Abi valdybos šiuo metu sutartinai organizuoja rinkliavą namo skolai mokėti. Visos lietuvių apgyventos miesto vietovės suskirstytos į 15 rajonų ir kiekvienam paskirti rinkėjai, kurie yra pasiryžę aplankyti lietuvių namuose.

* Sidnio valstybinė meno galerija nupirko dailininko H. Šalcausko raizginį Rugiapiūtė. Tai laikoma žymiu pripažinimo ženklu lietuviui dailininkui.

* Skulptorius Vincas Jomantas iš Melbourne dalyvauja Viktorijos valstybės skulptorių parodoj Sidnyje. Ten išstatyta jo skulptūra Daržininkas.

* Sidnio lietuviai šiuo metu taiso ir gražina savo centrinius namus Redferne. Tam tikslui telkia "Geležinio šimto" paskolą.

* Adelaidės lietuvių sekmadienės mokyklos tėvų komitetas mokyklos labui rengia originalių balių, rugpjūčio 1 d. Baliaus šūkis -- Kaunas Adelaidėje. Dailininkas S. Neliubšys patalpą išdėkorusiąs Kauno vaizdais. Kitas Kauno prisiminimas manoma sudaryti tuo būdu, kad baliuje

bus valgoma karšta vakarienė II val. vak., o po vidurnakčio bus kava su pyragaičiais. Tačiau yra ir kliūčių: stipresnių gėrimų po vidurnakčio (ne kaip Kaune!) nebūbus galima gauti, nors išimties keliu ir esąs gautas leidimas balių tęsti po vidurnakčio.

* Rugpjūčio 22 d. Adelaidės (bendruomenės) apylinkės valdyba rengia specialų vakarą savo bendruomenės moterų sekcijai pagerbti. Sekcija nusipelnė tos pagarbos, nes veiklė, ypač specialinės globos srityje. Sekcijos dalyvės per metus padaro apie 200 vizitų pas sergančius tautiečius ligoninėse ar namuose, (su dovanomis), padeda lietuviams Vokietijoje, renka aukas Vasario 16 d. Gimnazijai, globoja šeštadieninę mokyklą, lietuvių turistinius kursus ir tt. Vietos visuomenės pagarbą joms išreikšti rengiasi pats Pulgis Andriūšis.

* Muzikais Algis Plūkas suorganizavo Sidnyje lietuvių Jaunimo Oktetą, kuris liepos 11 d. gražiai pasirodė Kovo sporto klubo metiniame baliuje. Prekybininkas Pranas Mikalauskas šio baltiaus proga padovanojo koviečiams du gerus (importuotus!) krepšinio kamuolius. Kovo sporto klubui pirmininkauja V. Binkis. Koviečių krepšininkas A. Vasaris pradėjo treniruoti jaunių krepšinio komandą.

* Adelaidės lietuviams krepšininkams liepos pradžia nebuvo sėkminga, vyrų Vytis II ir merginų Vytis I pralaimėjo rungtynes prieš australiečių komandas, abiem atvejais vis todėl, kad nebuvo ryžtingi pirmuose puslaikiuose (antruosius puslaikius laimėjo). Tačiau iš merginų komandos M. Kelertaitė pakviesta treniruoti Pietų Australijos rinktinėje.

* Canberroje, Australijos sostinėje, lietuvių bendruomenės apylinkės valdyboje dabar yra S. Kovalskis (pirm.), A. Alyta ir Laurinonis.

* Bankstowne (Sidnyje) lietuvių namų valdybą yra išrinkti Bronius Stašionis (pirm.), Vincas Ruša, Antanas Skirka, Mindaugas Šumskas.

TORONTO

LTS skyriaus narių išvyka įvyks rugpjūčio 1 - 2 d.d. K. V. Kalendrių sodyboje, prie Georgian įlankos.

Vietos suradimo ir kitų smulkesnių informacijų telkia skyriaus valdyba.

LNT pirmininkas A. Kiršonis su šeima išvyko į Maskvą ežeryną praleisti vasaros atostogas.

Dr. J. Urbaitis pirkė namą 1796 Bloor St. W. (priešais High Park), kuriame netrukus bus primami ligoniniai ir duodami sveikatos reikalais patarimai.

Kur atostogauti?

Naujai atremontuota lietuvių vasarvietė Lake Hotel — 7 Ave ir Park Ave., Asbury Park, New Jersey, kviečia atvykti atostogų prie Atlanto.

Vasarvietė gražiausi o j e pajūrio vietoje, pusantro bloko nuo jūros ir Monte Carlo Pool. Svečių patogumui veikia lietuviška valgykla-restoranas.

Mūsų baras Anchor Room žinomas savo puikia atmosfera. Šokiams groja džaso orkestras. Maudytis vandenyne bilietai vasarvietės svečiams duodami nemokamai.

Dėl smulkesnių informacijų kreiptis: Lake Hotel — 7 Ave. ir Park Ave., Asbury Park, New Jersey. Telef.: Prospect 4-7788, PR 6-9671, PR 6-9619.

J. S. AUTO SERVICE

Sav. J. Švarcas
Cleveland

1254 Addison Road
Tel. HE 1-6352

Atidara nuo ryto
8 iki 7 v. v.

AUTOMAŠINŲ TAIŠYMAS

Mašinų viršaus taisymas ir dažymas: motorų, stabdžių patikrinimas ir taisymas, greičio dėžės ir kt. mašinų dalių įdėjimas.

Parduodami amžini akumuliatoriai.

24 hours towing.

Dienos tel.: HE 1-6352.
Nakties tel.: LI 1-4611.

Gerbiamai

DR. DOMINIKAI KESIŪNAITEI,

jos brangiai motinai Lietuvoje mirus, gilią užuojautą reiškia

Juzė ir Steponas Nasvyčiai
Aldona ir Juozas Augustinavičiai

Dipl. inž. J. MIKALAUSKUI,

jų brangiai mamytei Lietuvoje mirus, giliausią užuojautą reiškia

ALTS-gos Bostono skyrius

Du chicagiečiai - Sigitas ir Raimundas, prisirinkę sliekų, Chicago Grant Parke tikisi pagauti daug žuvų...

B. Beržinio nuotrauka